

www.mahdi313.com

قرآن

امام مهدی عجل الله فرجه و زنان

محمد رضا نصوری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قرآن،

امام مہدی عجلت اللہ تعالیٰ فرجه و زنان

محمد رضا نصوری

فهرست مطالب

مقدمه ۶

بخش اول: الگوهای از زنان ۱۱

فصل ۱

زنان الگو در قرآن ۱۳

آسیه ۱۷

۲. مریم ۲۲

فصل ۲

زنان الگو در صدر اسلام و عصر بعثت ۲۹

۱. آمنه ۳۰

۲. فاطمه بنت اسد ۳۱

۳. خدیجه ۳۳

۴. ماریه ۳۶

۵. سمیه ۳۷

۶. اسماء ۳۸

۷. أم ایمن ۴۰

فصل ۳

زنان نمونه در دوران اهل بیت علیهم السلام ۴۳

۱- حضرت فاطمه علیها السلام ۴۴

۳. فزه ۴۷

- ۴۸..... ۴. أم البنین علیها السلام
- ۴۹..... ۵. أم وهب
- ۵۱..... ۲. زینب علیها السلام
- ۵۴..... ۶. أم فروه
- ۵۵..... ۷. نجمه
- ۵۶..... ۸. فاطمه معصومه علیها السلام
- ۵۸..... ۹. حبابه
- ۵۹..... ۱۰. سبیکه
- ۶۰..... ۱۱. حکیمه
- ۶۲..... ۱۲. نرجس

بخش دوم: زنان در آخرالزمان و عصر ظهور..... ۶۵

فصل ۱

- ۶۷..... زن در دوران آخرالزمان
- ۶۸..... زن در دوران آخرالزمان

فصل ۲

- ۷۷..... زن در دوران ظهور

بخش سوم: مسئولیتها و وظائف زنان در عصر

غیبت..... ۸۳

- ۸۴..... ۱. معرفت و شناخت به امام
- ۸۸..... ۲. تربیت نسل منتظر
- ۹۳..... ۳. رعایت حجاب و عفاف
- ۹۶..... ۴. اصلاح نفس و تاسی به امام زمان علیه السلام
- ۱۰۰..... ۵. فعالیت و کوشش
- ۱۰۴..... الف. دعوت به خدا
- ۱۰۶..... ب. مقابله با انحرافات و بدعتها
- ۱۱۰..... ج. رعایت ادب و محبت نسبت به امام علیه السلام
- ۱۱۲..... د. ذکر مناقب و فضایل حضرت مهدی موعود علیه السلام

۵. مداومت به خواندن دعای غریق ۱۱۴
۶. صدقه دادن به نیابت از حضرت مهدی علیه السلام ۱۱۵
۷. مهیا و مطیع امام بودن ۱۱۶
۸. جدیت در عبادات و حفظ دین ۱۱۹
۹. ایجاد ظرفیت‌های لازم ۱۲۲
۱۰. صبر و صبوری ۱۲۵
۱۱. حفظ آبروی مسلمان ۱۲۷
۱۲. نخوردن مال یتیم ۱۲۸
۱۳. دشنام ندادن ۱۲۹
۱۴. پایداری و مقاومت در دین داری ۱۲۹

بخش چهارم: ویژگی‌های زنان منتظر ۱۳۳

۱. خداشناس حقیقی ۱۳۴
۲. شب زنده داری و انسان صالحه ۱۳۶
۳. امانت داری ۱۳۸
۴. اخلاص ۱۳۸
۵. شجاعت ۱۳۹
۶. ایثار ۱۴۰
۷. بردباری و ساده زیستی ۱۴۲
۸. صلابت و استواری ۱۴۴

بخش پنجم: مسئله رجعت و زنان ۱۴۷

۱. رجعت در لغت و اصطلاح ۱۴۸
۲. رجعت در قرآن ۱۵۰
۳. رجعت در ادعیه و زیارات ۱۵۱
۴. ویژگی رجعت کنندگان ۱۵۳
۵. زنان رجعت کننده ۱۵۵
۶. منابع و مأخذ ۱۵۸

مقدمه

«زنان» از ارکان اصلی جامعه و دارای ویژگی‌ها و خصایص ویژه‌ای هستند. زن در اسلام کانون مهر و محبت و مظهر زیبایی و شادابی است. او اجازه دارد با رعایت موازین شرعی در جامعه حضور یافته و نقش ایفا کند. اما دنیاگرایان و مادیون، نگاه دیگری به زن دارند و از این موجود لطیف، به عنوان کالای تبلیغاتی استفاده می‌کنند!! در اسلام به زنان فقط دستورات خاصی داده نشده بلکه الگوی کامل و نمونه‌های پسندیده‌ای نیز از آنان به دیگران معرفی شده است تا با پیروی از آنان، در راه روشن قرار گرفته و یاور دین الهی باشند. در قرآن کریم به نمونه‌های زیادی از زنان اشاره شده که در دوران رسالت پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه

اطهار علیهم السلام در صحنه حاضر و تأثیرگذار بودند. آنان در دوران غیبت و عصر ظهور نیز با توجه به توانایی های خود، نقش مهمی را ایفا خواهند کرد. خداوند در قرآن تصریح کرده که زن و مرد در پیشگاه الهی از منزلت یکسانی برخوردارند.

زنان، بخشی از جامعه اند که در حوزه ایمان و کمال، تفاوتی با مردان ندارند و گاه به مقامی بالاتر نیز دست می یابند و کارهای مهمی انجام می دهند که نمونه آن در عصر حاضر نمایان بوده و نشانگر حضور پرشور و معنوی زنان در عرصه های مختلف است. حال اگر او حقیقت و جایگاه وجودی خویش را درک کند و در مسیری که آیین الهی برای وی معین کرده، حرکت نماید، به مقام بسیار والا و ارزشمندی از کمالات روحی و معنوی دست می یابد. چنان که امام خمینی علیه السلام فرمود: «از دامن زن مرد به معراج می رود»^۱. و «ما می خواهیم زن در مقام والای انسانیت خودش باشد... زن باید در

۱. صحیفه نور، ج ۶، ص ۱۹۴.

سرنوشت خودش دخالت داشته باشد»^۱. بر این اساس هرکس که می‌خواهد ویژگی یک منتظر را بداند و الگوی خوبی برای دیگران باشد، باید نمونه‌های خوب و بد آن را از منظر قرآن و تاریخ بشناسد تا خود یک الگوی مطلوب برای دیگران باشد و بتواند خود را به الگوهای شایسته نزدیک کند. از این رو ضروری است زنان عصر ما، هرچه بیشتر، معارف ناب مهدوی، رسالت‌ها و وظایف خود آشنا شوند تا بتوانند جامعه را به سوی وضعیت مطلوب سوق دهند و نسلی را تربیت کنند که زمینه ساز ظهور حضرت مهدی موعود علیه السلام گردند.

در این نوشتار زنان برگزیده‌ای که در قرآن از آنان به نیکی یاد شده و نیز زنانی که در دوران اهل بیت علیهم السلام نقش آفرینی کرده‌اند، به عنوان الگوی نسل امروز، معرفی شده‌اند و با بیان وظایف زنان در عصر حاضر سعی شده گامی در زمینه سازی ظهور حضرت مهدی علیه السلام

برداشته شود تا آنان بتوانند به خوبی نسل منتظر را تربیت و آماده نمایند.

در پایان از تلاش همه دست اندرکاران بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام و مرکز تخصصی مهدویت خاصه حجت الاسلام والمسلمین مهدی یوسفیان معاونت پژوهش که در تدوین این اثر نگارنده را یاری کرده‌اند، تشکر می‌نمایم. جای دارد از صبر و بردباری همسر مکرمه و فرزندانم سپاس ویژه‌ای داشته باشم؛ چرا که با فراهم ساختن محیط مناسب، در نگارش این کتاب تأثیرگذار بوده‌اند. امید دارم خداوند متعال به همه تلاشگران عرصه مهدویت و شما خوانندگان گرامی لطف و عنایت خاصی داشته باشد و در این مسیر، یار و دستگیر رهروان راه ولایت باشد. در پایان خواهشمندم ما را از نظرات و پیشنهادهای خود بهره‌مند نماید.

«اللهم عجل لولیک الفرج»

بخش اول:

الگوهای از زنان

فصل ۱

زنان الگو در قرآن

الگو به معنای نمونه و شخصیت مطلوبی است که می‌توان او را اسوه و راهنمای خود در زندگی قرار داد.

انسان وارسته، الگوی دیگر انسان‌ها در انجام اعمال صالح و پسندیده است. اگر مرد است، الگوی همه مردم است، نه فقط مردان و اگر زن است، باز الگوی همه است، نه زنان. قرآن دو نمونه خوب و دو نمونه بد از زنان را یاد می‌کند. از نظر قرآن «انسان کامل» الگوی همهٔ زنان و مردان، در همهٔ عصرها و نسل‌هاست؛ اعم از اینکه زن یا مرد باشد.^۱

خداوند در قرآن (سوره تحریم) چهار نمونه

۱. رک: عبدالله جوادی آملی، زن در آینه جلال و جمال، ص ۱۵۳.

از زنان را یاد می‌کند که دو تن مظهر پاکی و دو تن نمونه ناپاکی هستند. زن لوط و زن نوح دو نمونه و الگوی بد هستند که در قرآن نام آنها ذکر شده است: **ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا لِلَّذِينَ كَفَرُوا امْرَأةَ نُوحٍ وَامْرَأةَ لُوطٍ كَانَتَا تَحْتَ عَبْدَيْنِ مِنْ عِبَادِنَا صَالِحَيْنِ فَخَانَتَاهُمَا فَلَمْ يُغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَقِيلَ ادْخُلَا النَّارَ مَعَ الدَّٰخِلِينَ**^۱ «خدا برای کسانی که کافر شده‌اند، زن نوح و زن لوط را مثل آورده که هر دو در تحت سرپرستی دو بنده از بندگان صالح ما بودند ولی به آنها خیانت کردند و ارتباط با این دو (پیامبر) سودی به حالشان نداشت. و به آنها گفته شد: «وارد آتش شوید همراه کسانی که وارد می‌شوند!».

البته منظور از خیانت، خیانت مکتبی، اعتقادی و فرهنگی به پیامبر خدا است؛ یعنی در برابر دین او بدرفتاری و به خدا خیانت کردند؛ لذا خداوند این دو زن را نمونه مردم تبه‌کار و بزه‌کار معرفی می‌کند.

۱. تحریم (۶۶)، آیه ۱۰.

پیام آیه این است که تک تک افراد در مقابل اعمال خویش، مسئول بوده و همسر پیامبر بودن، موجب شرافت نیست. همچنین هشدار می‌دهد که همسران پیامبر که تصور نکنند همسری رسول خدا از مجازات آنها جلوگیری می‌کند.

به هر حال این دو زن خیانت کردند، اما عمل آنان منافی عفت نبود؛ همانطور که پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «ما بغت امراه نبی قطاً»؛ «همسر هیچ پیامبری، آلوده عمل منافی عفت نشد.»^۱

در تفسیر نمونه در بیان آیه ۱۰ سوره تحریم آمده است: «به دو همسر پیامبر اسلام - که در ماجرای افشای اسرار و آزار آن حضرت دخالت داشتند - هشدار می‌دهد که گمان نکنند همسری پیامبر، به تنهایی می‌تواند مانع کیفر آنها باشد! همان گونه که رابطه همسران نوح و لوط، به خاطر خیانت از خاندان نبوت و وحی قطع شد و گرفتار عذاب الهی شدند. در ضمن هشدار می‌دهد که پیوندهای تمام قشرها که پیوندهای

۱. جلال الدین سیوطی، الدر المنثور فی تفسیر الماثور،

خود را با اولیاء الله - در صورت گناه و عصیان - مانع عذاب الهی نپندارند».^۱

اگر در عصر حاضر، زنان به مسیری که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام ترسیم کرده‌اند، توجه نکنند و به فرمان‌های الهی عمل نکنند، گرفتار انحراف شده و سعادت‌ی نصیب آنان نخواهد شد.

از طرفی در قرآن زنانی نمونه و خوب معرفی شده‌اند که شایسته الگوگیری هستند. از برجسته‌ترین چهره‌های تاریخ می‌توان به آسیه همسر فرعون اشاره کرد که در برابر یکی از پلیدترین جباران تاریخ، شجاعانه ایستاد و الگوی همت و شجاعت برای نسل امروز شد. همین‌طور حضرت مریم علیها السلام نمونه عفت و پاکدامنی است که در اینجا به سیره و زندگی این بانوان برگزیده پرداخته می‌شود:

آسیه

وی همسر فرعون است که در میان زرق و برق و تجملات زندگی می‌کرد؛ ولی هرگز

۱. تفسیر نمونه، ج ۲۴، ص ۳۰۰.

تسلیم هوای نفس نگردید و با ایمان محکم به پروردگار، مدافعی حقیقی برای حضرت موسی علیه السلام بود. وی موسی علیه السلام را از آب گرفت و از وی پرستاری کرد و هرگز اجازه نداد به او آسیبی برسد. آسیه در خانه‌ای زندگی می‌کرد که صاحب آن خانه ادعای «أَنَا رَبُّكُمْ الْأَعْلَى»^۱ داشت و شعار «مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِّنْ إِلَهٍ غَيْرِي»^۲ را می‌داد!! در میان این ادعاهای پوچ و فرومایه، آسیه ندای خداپرستی سر می‌دهد و در این راه، شکنجه‌ها را تحمل می‌کند. فرعون دستور داد مردم را جمع کنند و آن گاه به دستور او آسیه را به زمین خوابانند و دست و پایش را به چهارمیخ بستند؛ سپس سنگ بزرگی را بر روی سینه اش قرار دادند!!^۳ در همین حال آسیه به

۱. نازعات (۷۹) آیه ۲۴ (من پروردگار والای شما هستم).

۲. قصص (۲۸)، آیه ۳۸ (برای شما الهی به غیر از خودم نمی‌شناسم).

۳. السعید ابوعلی الفضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان، ج ۱۰، ص ۳۱۹ (مؤسسه انتشارات فراهانی، تهران).

دیدار حق شتافت و ندای پروردگارش را لبیک گفت.

مقاومت آسیه در برابر فرعون و حفظ دین خود باعث گردید نامش زینت بخش صحیفه ایمان و خداپرستی باشد و قرآن از او به عنوان نمونه خوب یاد می‌کند. این نیست که همسر فرعون نمونه زنان خوب است، بلکه او نمونه جامعه اسلامی است و جامعه از وی الگو می‌گیرد؛ نه اینکه فقط زنان باید از او درس بگیرند؛ بلکه جامعه اسلامی باید از او درس بگیرد.^۱ علت معرفی آسیه، به عنوان نمونه و الگوی قرآنی، علامه طباطبایی رحمته الله علیه می‌فرماید: «همسر فرعون قرب پروردگار را به عنوان کرامت معنوی و استقرار در بهشت را به عنوان کرامت صوری می‌طلبد. وی جوار حق را بر ملکه مصر بودن و جلال و جبروت فرعون، ترجیح می‌دهد و از فرعون و کردار او و قومش

۱. ر. ک: زن در آینه جلال و جمال، ص ۱۵۵.

تبری می جوید»^۱.

صاحب تفسیر نور در باره افکار و رفتار آسیه می نویسد:

۱. محیط زده نبود و جامعه، شخصیت او را نساخته بود. او با منطق در برابر رژیم فاسد ایستاد.

۲. زرق و برق زده نبود و به تمام مظاهر دنیوی پشت کرد و از کاخ و رفاه و مادیات گذشت.

۳. فضای سکوت و خفقان را شکست.

۴. صبور بود و زیر شکنجه جان داد و شهید شده ولی از راه و مکتبش دست برنداشت.

۵. حامی رهبر معصوم زمان خود، حضرت موسی علیه السلام بوده

۶. بلند همت بود؛ او به کمتر از بهشت و قرب خدا قانع نبود.

۷. شهامت داشت و تهدیدات فرعون در او اثر نگذاشت.

۱. محمد حسین طباطبایی، تفسیر المیزان، ج ۱۹، ص

۸. رضای خالق را به رضای خلق، مقدم داشت.

۹. منطق و عقل و وحی را به مسائل خانوادگی ترجیح داد

۱۰. همسر فرعون، ثابت کرد بسیاری از شعارهایی که در طول زمان، جزء فرهنگ مردم شده، غلط است و باید آن را عوض کرد. مثلاً می‌گویند:

الف. خواهی نشوی رسوا، هم رنگ جماعت شو، اما آسیه گفت: من هم رنگ جماعت نمی‌شوم و رسوا هم نمی‌شوم.

ب. می‌گویند: یک دست صدا ندارد، اما او ثابت کرد که یک نفر می‌تواند موج ایجاد کند.

ج. می‌گویند: زن شخصیت مستقل ندارد، اما او ثابت کرد زن در انتخاب راه مستقل است.

د. می‌گویند: با مشیت نمی‌شود به جنگ؛ رفتن رفت؛ اما او ثابت کرد حق ماندنی است و اگر مشیت روی آهن اثر ندارد، روی افکار عمومی در تاریخ اثر دارد.

ه. می‌گویند: با یک گل بهار نمی‌شود؛ اما او

ثابت کرد اگر خدا بخواهد، با یک گل هم بهار می شود

و. می گویند: فلانی نمک خورد و نمک گیر شده اما همسر فرعون با اینکه نان و نمک فرعون را خورده بود، ولی از عقیده او متنفر بود و می گفت: «نَجْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ»؛ خدایا! مرا از دست فرعون نجات بده.^۱

۲. مریم

دختر «حِنَّه و عمران بن ماثان» است. حضرت مریم علیها السلام الگو و نمونه زن مقاوم، پاکدامن و با خداست. نام وی ۳۴ بار در قرآن آمده و خداوند نام هیچ زنی را با اسم خاص در قرآن ذکر نکرده؛ جز مریم علیها السلام و تنها سوره‌ای که به نام یک زن در قرآن آمده؛ مریم علیها السلام است. او هدیه‌ای بود از سوی خداوند به پدر و مادر پیرش. حضرت مریم علیها السلام نه تنها صادق بود؛ بلکه از صدیقین به شمار می آید. چرا خداوند

۱. محسن قرائتی، تفسیر نور، ج ۱۲، ص ۱۳۹.

در باره وی می فرماید: ^۱ «وَمَرْيَمَ ابْنَتَ عِمْرَانَ الَّتِي أَحْصَنَتْ فَرْجَهَا فَنَفَخْنَا فِيهِ مِنْ رُوحِنَا وَصَدَّقَتْ بِكَلِمَاتِ رَبِّهَا وَكُتِبَ عَلَيْهَا مِنَ الْقَائِنِينَ؛ و مریم دختر عمران، همان کسی است که خود را پاک دامن نگه داشت و ما از روح خود، در آن دمیدیم، او کلمات پروردگار و کتابش را تصدیق کرد و از مطیعان فرمان خدا بود.» در این آیه حضرت مریم علیها السلام به عنوان الگویی پاکدامنی و راستگو برای مردان و زنان معرفی شده است. در واقع ارزش زن به پاکدامنی و صداقت اوست، چرا که فرزند پاک از دامان مادری پاک برمی خیزد و حضرت مریم چنین زنی بود.

حنه (مادر حضرت مریم علیها السلام) در دوران کهولت سن، به خداوند پناه برد و باکمال فروتنی و زاری از پروردگارش خواست تا فرزندى به وی و عمران عنایت کند و او در عوض، «فرزند» را به بیت المقدس تقدیم کند تا خدمتکار خانه خدا شود. وقتی مریم به دنیا

آمد، مادرش سخت نگران شد؛ زیرا او پسری می‌خواست تا خدمتکار گردد، ولی خداوند به او دختری عنایت فرمود. مادر مریم با حسرت عرضه داشت: «قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ؛ «خدایا! فرزندی که زاده‌ام دختر است؟»^۱ اما خداوند به او فرمود: «وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ» (هرگز پسر نمی‌تواند نقش این دختر را ایفا کند).^۲

در اینجا خداوند به او اطمینان داد که مقام حضرت مریم علیها السلام، از مردانی که جنه حسرتشان را می‌خورد، بالاتر است. پیام آیه هم این است که گاهی مقام دختر در برکت عمر و پاکدامنی، می‌تواند به جایی برسد که خیلی از مردان نمی‌توانند به آن برسند. پس از آنکه مریم علیها السلام به بیت المقدس سپرده شد، سرپرستی وی به زکریا رسید و زکریا هم به شکرانه این نعمت، وسایل آسایش و تربیت طفل را فراهم ساخت. هرگاه زکریا، در محراب عبادت بر مریم علیها السلام وارد

۱. آل عمران، (۳)، آیه ۳۶.

۲. همان.

می شد، غذایی در کنارش می دید. روزی از او پرسید: این غذاها را از کجا آورده ای؟ مریم علیها السلام گفت: این از ناحیه خداست، خداوند هر کس را بخواهد بی حساب روزی می دهد.^۱

مریم علیها السلام هر روز ارتباط معنوی خود را با خداوند ارتقا می داد و خدا هم دل او را با تقوا، نورانی می ساخت. مقام او چنان والا بود که با فرشتگان سخن می گفت و آنها را می دید.

تا آنکه خداوند حضرت عیسی علیه السلام را به وی عطا فرمود؛ در حالی که مردم می گفتند: «یا مَرِيْمُ لَقَدْ جِئْتِ شَيْئًا فَرِيًّا»^۲؛ «ای مریم! کار بسیار عجیب و بدی انجام دادی». او به فرمان خداوند کودک را به یاری طلبید و عیسی علیه السلام در گهواره گفت: «إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا»^۳؛ «من بنده خدایم! او به من کتاب آسمانی داده و مرا پیامبر قرار داده است». پیام این آیه، آن است که ما

۱. ر. ک: آل عمران، (۱۳)، آیه ۳۷.

۲. مریم، (۱۹)، آیه ۲۷.

۳. همان، آیه ۳۰.

همیشه باید حقیقت را آشکار کنیم؛ هرچند گروهی ناراحت شوند و نیز امتیازات و برتری‌های خود را از خدا بدانیم. مقام معنوی مریم علیها السلام آن قدر بالا بود که فرزندش، پس از مرگ مادر ناله سرداد و گفت: «دیگر چه کسی مرا در اطاعت از خداوند کمک می‌کند.»^۱

البته در ارزیابی مقام و کمالات حضرت مریم علیها السلام، نقش مادر وی را نباید نادیده گرفت؛^۲ حضرت مریم علیها السلام هم به مرحله‌ای رسید که قرآن کریم از وی به عنوان صدیقه یاد می‌کند. این مبالغه در تصدیق است و صدیقین کسانی هستند که با انبیا و صالحان و شهیدان همراه هستند. سر اینکه مریم علیها السلام صدیقه است، آن نیست که اخبار عادی را تصدیق کرد و آنچه که دیگران باور دارند، او نیز تصدیق نمود؛ بلکه حقیقتی را تصدیق کرد که دیگران باور نداشتند

۱. ذبیح الله محلاتی، ریاحین الشریعه، دارالکتب اسلامیه،

تهران ج ۲، ص ۲۸۲.

۲. زن در آئینه جلال و جمال، ص ۱۵۹.

و زبان به تهمت وی گشودند؛ در حالی که مریم برای پذیرش این امر غیرعادی، آیت و علامت نطلبید.^۱ در واقع او تسلیم محض بود.

قرآن در همه موارد، زن را همانند مرد سهیم می‌داند و آنها را در زمرة صالحان و اولیای خاص قرار داده و نمونه‌هایی را برای نسل آینده، الگو معرفی می‌کند. البته نه فقط برای زنان؛ بلکه الگو برای مردم جامعه که باید از آنان، درس معرفت بگیرند و بر ایمان خود بیفزایند.

توجه به این نکته ضروری است که قرآن با طرح الگوهای مثبت و منفی، ثابت می‌کند زن به عنوان موجودی مستقل، بر سرنوشت خویش حاکم بوده و هرگز سرنوشت او با دیگران گره نخورده است. در فرهنگ اسلام زن هرگز وابسته و طفیلی اشخاص دیگر نیست. آیاتی که نمونه خوب و بد را معرفی کرده است، استحکام شخصیت زن را به رسمیت شناخته و

او را در انتخاب راه حق یا باطل مسئول
می‌داند.^۱

۱. فتحیه فتاحی زاده، زن در تاریخ و اندیشه اسلامی،

فصل ۲

زنان الگو در صدر اسلام
و عصر بعثت

در طول تاریخ زنان با ایمان بسیاری نقش آفرین بوده‌اند و انسان‌هایی را تربیت کرده‌اند که به درجه انسان کامل رسیده‌اند. اینان می‌توانند به عنوان الگوهای مناسبی، برای زنان جامعه منتظر فعلی باشند. اینها هم می‌توانند با الگوگیری از آنان، نقش آفرینی کنند و جزء یاران وفادار و تأثیرگذار امام زمان علیه السلام باشند. در این فصل به معرفی چهره‌های شاخص یاری دهنده اهل بیت علیهم السلام و زنان وفادار می‌پردازیم.

۱. آمنه

آمنه، دختر وهب بن عبد مناف، همسر عبدالله بن عبدالمطلب، مادر گرامی رسول خدا است که به پاکی و عفت شهره بود.^۱ آمنه مادری

۱. محمد بن جریر طبری، تاریخ طبری، ج ۲، ص ۴.

بود که خداوند او را برای دنیا آوردن رسولش محمد صلی الله علیه و آله برگزید. آمنه در پنج سالگی فرزندش، در هنگام بازگشت از یثرب در محلی بنام «ابواء» از دنیا رخت بر بست و پیامبر خدا صلی الله علیه و آله از سن پنج سالگی یتیم و تنها ماند.^۱ اینها همه نشانگر لیاقت و شرافت والای آمنه است.

۲. فاطمه بنت اسد

فاطمه، دختر اسد بن هاشم، همسر ابوطالب و مادر گرامی امام علی علیه السلام است. وی پیرو مذهب حنیف حضرت ابراهیم علیه السلام بود و هرگز بت پرست و مشرک نبود و با ظهور اسلام به پیامبر اکرم ایمان آورد.^۲

وی بعد از خدیجه اسلام آورد. حضرت محمد صلی الله علیه و آله بارها به خانه وی رفته، به استراحت پرداختند و نسبت به او احترام فوق العاده‌ای

۱. علی بن برهان الدین، سیره حلبی شافعی، ج ۱، ص ۱۲۵.

۲. ریاحین الشریعه، ج ۳، ص ۶.

معمول داشتند.^۱ فاطمه بنت اسد تنها زنی است که فرزند خود را در کعبه به دنیا آورد. روزی که دیوار کعبه شکافته شد، وی به درون کعبه رفت و حضرت علی علیه السلام را در شب ۱۳ رجب به دنیا آورد.^۲

فاطمه بنت اسد، اولین زنی بود که با پای پیاده از مکه به مدینه هجرت کرد.^۳ در مدینه وقتی از دنیا رفت، پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: «امروز من مادرم را از دست دادم».^۴ سپس دستور داد بانوان با احترام، بدن وی را غسل دهند. آن گاه پیراهن خود را به عنوان کفن برای او فرستاد و در مراسم تشییع جنازه این بانوی گرامی، شرکت کرد و حتی تابوت وی را بردوش گرفت. سپس در کندن قبر وی هم مشارکت کرد و در حقیقت چنین دعا فرمود: «پروردگارا

۱. ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۱۴

(مکتبه آیت الله العظمی المرعشی النجفی، قم)

۲. بحار الانوار، ج ۳۵، ص ۸.

۳. کلینی، اصول کافی، ج ۱، ص ۴۵۳.

۴. همان.

من او را به تو می سپارم»^۱.

عمار یاسر علت این همه اهتمام پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به وی را پرسید؛ حضرت در جواب فرمود: «به راستی فاطمه بنت اسد، مادر من بود؛ زیرا کودکان خود را گرسنه نگه می داشت و مرا سیر می کرد. آنان را گردآلود می گذاشت و مرا شست و شو می داد.»^۲ و «هیچ کس بعد از ابوطالب، مانند فاطمه بنت اسد، به من نیکی نکرد.»^۳

۳. خدیجه

حضرت خدیجه رضی الله عنها دختر «خویلد»، هم بزرگ زاده بود و هم عقیف و پاکدامن. وی در امور بازرگانی، بسیار موفق و سرآمد قریش بود. او جهت بهبود تجارت خود، حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم را - که در آن موقع به جوانی امانتدار و امین معروف بود - دعوت به

۱. سید هاشم رسولی محلاتی، زندگانی حضرت امیرالمؤمنین، ج ۱، ص ۱۹، انتشارات علمیه اسلامیة، تهران.
۲. احمد بن واضح، تاریخ یعقوبی، ج ۲، ص ۱۴ (دارالقرآن، بیروت).
۳. ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۱۴.

همکاری نمود تا کاروان خدیجه را به سفر تجاری برد. در آن سفر سود زیادی به دست آمد. همکاری خدیجه علیها السلام و پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم منجر به ازدواج آنان گشت. بعد از ازدواج، الفت، محبت و معنویتی میان این دو بزرگوار پدید آمد که خدیجه علیها السلام تمام سرمایه و ثروت خود را در اختیار پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم قرار داد و بعد از مبعوث شدن آن حضرت، اولین زنی بود که به محمد صلی الله علیه و آله و سلم ایمان آورد و مسلمان شد. در دوران آغازین بعثت او و حضرت علی علیه السلام، پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را یاری می کردند و انجام عبادت و اقامه نماز با پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به مسجد الحرام می رفتند.^۱ این کار شجاعت خدیجه علیها السلام را می رساند که دوشادوش شوهرش، در برابر شرک و بت پرستی عملاً وارد مبارزه شد. حضرت خدیجه علیها السلام علاوه بر اینکه همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اولین زن مسلمان بود؛ افتخار مادری حضرت زهرا علیها السلام را هم دارد که

۱. فضل بن حسن طبرسی، اعلام الوری با اعلام الهدی، ص ۲۵ (دارالکتب الاسلامیه - تهران).

به عنوان «ام الائمه» شناخته می‌شود.

وقتی در سال دهم بعثت عمر پر برکت وی به سرآمد و از دنیا رفت؛ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سخت احساس تنهایی نمود و خلأ خدیجه علیها السلام کاملاً در زندگی ایشان نمایان گردید.^۱

قبر مبارک حضرت خدیجه علیها السلام در مکه مکرمه در قبرستان ابوطالب قرار گرفت و مراسم کفن و دفن او را رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم، برای همسرش انجام داد.

زمانی که مردم ایران دچار سختی و فشارگرانی شده بودند، امام خمینی رحمه الله حضرت خدیجه علیها السلام را به عنوان الگو به جامعه معرفی کرد و از زنان و مردان جامعه خواست تا همچو او در برابر سختی‌ها مقاوم شوند و زبان به گلایه و نکنند.^۲

۱. سید هاشم رسولی محلاتی، زندگانی حضرت محمد خاتم النبیین صلی الله علیه و آله و سلم، ج ۱، ص ۲۱۲ انتشارات علمیه اسلامیة تهران).

۲. ر. ک: صحیفه نور، ج ۱۷، ص ۴۷۳.

۴. ماریه

ماریه دختر شمعون قبطیه همسر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و مادر ابراهیم، از قریه حفن از توابع انصنامصر بود. پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سال ششم هجرت سفیرانی به کشورهای مختلف فرستاد و طی نامه‌هایی، فرمانروایان آنان را به آیین توحید و اسلام فراخواند. نامه‌ای نیز به مقوقس فرمانروای مصر نوشت و او را به اسلام دعوت کرد. مقوقس گرچه اسلام را نپذیرفت؛ اما هدایایی برای پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم فرستاد؛ از جمله کنیزی به نام ماریه که بعدها همسر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم شد و ابراهیم را به دنیا آورد. البته ابراهیم ۱۸ ماه بیشتر زنده نبود و زود از دنیا رفت. ماریه در زمان عمر بن خطاب در سال ۱۴ یا سال ۱۶ ه.ق درگذشت و در قبرستان بقیع دفن شد^۱

خیزران مادر امام جواد علیه السلام از خاندان ماریه قبطیه می‌باشد. ماریه مسلمانی شریف، متدین و مقید به آداب دینی بود. به همین جهت بسیار

۱. بحار الانوار، ج ۲۲، ص ۵۱۱.

مورد توجه پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله قرار داشت. او در جمع همسران پیامبر صلی الله علیه و آله دومین خانمی بود که از آن حضرت صاحب فرزند شد.

از خصوصیات بسیار خوب ماریه این بود که بسیار رازدار و سیر نگه‌دار بود و این صفت برای زنان امروز، بسیار مهم و الگوی مناسبی است.

۵. سمیه

سمیه، مادر عمار یاسر و کنیز ابوجهل بود. وی در همان آغاز بعثت، به حقانیت اسلام پی برد و به آن ایمان آورد. ابوجهل آن قدر به او تازیانه زد تا دست از اسلام بردارد؛ ولی او استوار و راسخ در عقیده خود باقی ماند.

وقتی ابوجهل با شدیدترین شکنجه‌ها، نتوانست سمیه را از آیین حق بازدارد، تصمیم گرفت وی را به شهادت برساند، از این رو او را کنار کعبه آورد. مشرکان مکه اجتماع کردند و ابوجهل در میان جمعیت به سمیه گفت: «دو راه پیش رو داری: یا از اسلام برگرد و یا اینکه

کشته خواهی شد». سمیه بازگشت از دین اسلام را نپذیرفت و راه شهادت را برگزیده و بدین ترتیب افتخار «اولین شهیده اسلام» را نصیب خود و خانواده یاسر کرد. ابوجهل هم دو شتر آورد و پای سمیه را به شتر بستند و شترها را در جهت مخالف هم حرکت دادند تا اینکه آن بانوی شجاع دو نیمه شد و به شهادت رسید.^۱

۶. اسماء

اسماء دختر «عمیس» و «خوله»، از جمله افراد پیشتازی بود که دعوت پیامبر صلی الله علیه و آله را برای مسلمان شدن پذیرفت. او در سال پنجم بعثت، به همراه همسرش «جعفر بن ابی طالب» به حبشه هجرت کرد. خداوند در آنجا به وی سه فرزند به نام‌های عبدالله، محمد و عون عطا کرد و سرانجام پس از سیزده سال اقامت در حبشه به مدینه مهاجرت نمود.^۲ شوهرش «جعفر طیار» در جنگ موته سال هشتم هجرت به شهادت

۱. شیخ عباس قمی، سفینه البحار، ج ۱، ص ۶۶۴.

۲. الاستیعاب، ج ۴، ص ۲۳۵.

رسید و پیامبر صلی الله علیه و آله هم بعد از شهادت وی، فرمود: «خداوند به من خبر داد که به همسرت دو بال در بهشت عطا کرده است». اسماء هم عرض کرد: «فضایل و خوبی‌های او را هرگز فراموش نمی‌کنم».^۱

اسماء محرم اسرار و یار باوفای حضرت زهرا علیها السلام بود. وی در شب زفاف فاطمه علیها السلام طبق وصیت خدیجه علیها السلام برای آن حضرت مادری کرد. به توفیق این همنشینی و خدمت، لیاقت قابلیت حضرت امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام را پیدا کرد.

اسماء همراه با امام علی علیه السلام در غسل و کفن کردن حضرت زهرا علیها السلام شرکت داشت و شبانه همراه با علی علیه السلام بدن حضرت زهرا علیها السلام را دفن کردند.^۲ یکی از افتخارات اسماء این است که او

۱. رجال مامقانی، ج ۳، ص ۶۹.

۲. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۲۱۱.

شصت حدیث از پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله نقل کرده است.^۱

۷. ام ایمن

ام ایمن یا برکه دختر «ثعلبة بن عمر» و از زنان آگاه و مخلص بود. او در محضر حضرت زهرا علیها السلام به کمالات معنوی بالایی دست یافت. پیامبر صلی الله علیه و آله او را «مادر» می خواند و می فرمود: «او بقیه‌ای از اهل بیت من است».^۲

ام ایمن در جنگ احد، حضوری فعال داشت و در امر آب رسانی و مداوای مجروحان کوشا بود. وقتی شایعه کشته شدن پیامبر صلی الله علیه و آله در جنگ احد پخش گردید و گروهی از مسلمانان فرار کردند؛ ام ایمن به آنان تندی کرد و گفت: «شمشیرهای خودتان را به ما بدهید و نخ ریزی

۱. ر. ک: عمر رضا کحاله، اعلام النساء، ص ۱۹، دمشق، المطبعة الهاشمیه.

۲. ذبیح الله محلاتی، ریاحین الشریعه، ج ۲، ص ۲۲۶ (دارالکتب السلامیه - تهران).

به دست گیرید و نخ برسید».^۱

ام ایمن در جنگ خیبر هم حضوری فعال داشت. وی دارای دو پسر به نام‌های ایمن و اسامه بود. ایمن در جنگ به شهادت رسید و اسامه در آخرین روزهای عمر پیامبر صلی الله علیه و آله فرمانده سپاه اسلام جهت جنگ با رومیان شد. ام ایمن بعد از شهادت حضرت زهرا علیها السلام عازم مکه گردید. در بین راه نزدیک جحفه، از تشنگی و خستگی بی حال شد و با حالت تضرع و زاری به خداوند عرض کرد: «خداوندا! آیا مرا تشنه می‌گذاری با اینکه من کنیز دختر پیامبرت بودم؟» بعد از دعا، دلوی پراز آب از آسمان برای او فرستاده شد. ام ایمن از آن خورد و تا هفت سال تشنه و گرسنه نشد.^۲

از امتیازات ویژه این بانوی بزرگوار، این است که در هنگام ظهور حضرت مهدی علیه السلام به

۱. محمد بن عمر واقفی، المغازی، ج ۱، ص ۲۷۷،

موسسه الاعلمی المطبوعات - بیروت.

۲. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۴۴.

همراه دوازده زن دیگر، رجعت خواهد کرد.^۱

۱. شیخ عباس قمی، سفینه البحار، ج ۲، ص ۷۳۷ (دارالمرتضی - بیروت).

فصل ۳

زنان نمونه

در دوران اهل بیت علیهم السلام

در طول دوران زندگی امامان علیهم السلام زنانی با ایمان، شجاع و باتقوا بودند که مطیع امر امام خود بوده و برای دیگران الگویی مناسب به شمار می‌روند. برخی از چهره‌های ماندگار این زنان پرهیزکار و مؤمن عبارت‌اند از:

۱- حضرت فاطمه علیها السلام

فاطمه زهرا علیها السلام دختر پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم و همسر امام علی علیه السلام که برترین بانوی جهان هستی می‌باشد. کسی که هنگام تولد او چهار زن نمونه - حوا (همسر حضرت آدم علیه السلام)، آسیه (همسر فرعون)، کلثمه (خواهر حضرت موسی علیه السلام)، و مریم (مادر حضرت عیسی علیه السلام) - از جانب پروردگار به کمک حضرت خدیجه علیها السلام شتافتند و به جهت حمایت از اسلام، در به دنیا آوردن فرزندش،

او را یاری کردند.^۱

جایگاه و منزلت حضرت زهرا علیها السلام چنان زیاد است که همواره از احترام‌های خاص و ویژه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و همسر وفادارش و... قرار گرفت؛ چه افتخاری بالاتر از اینکه ائمه اطهار علیهم السلام از نسل او می‌باشند. آن حضرت با وجود سن کم، به مقامی می‌رسد که از سوی پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم سرور زنان معرفی می‌شود. بارها پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در حق زهرا علیها السلام می‌فرمود: «فاطمه پاره تن من است».^۲ او آخرین نفری بود که پدرش با او خداحافظی کرد و نخستین کسی بود که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به دیدارش می‌شتافت.

تمام ابعاد تصور شده برای یک زن نمونه در او جلوه گر است. علاوه بر خانه داری، استاد و معلم بانوان عصر خود بود و با تفاسیر دینی و قرآنی، مشکلات اعتقادی و احکام آنان را حل

۱. ر. ک: ذخائر العقبی، احمد طبری (انتشارات جهان، تهران، ص ۴۴).

۲. کنز العمال، متقی هندی، (موسسه رساله - بیروت) وج ۶، ص ۲۲۰.

می‌کرد. بارها دوشادوش پدر و شوهر گرامی اش در جنگ‌ها شرکت و کمک می‌نمود.

او برترین و بهترین الگو در اخلاص و عبادت، تعلیم و تربیت، شجاعت و پایداری است. در برابر امام زمان علیه السلام خود مطیع و مدافع حریم ولایت و امامت بود و در این راستا چنان استوار و ثابت قدم بود که تا پای جان از امام خود دفاع کرد و در این راه به شهادت رسید. در مقام فاطمه علیها السلام همین بس که امام مهدی علیه السلام او را الگوی خود معرفی کرده است: «فی ابنة الرسول الله لی اسوة حسنة»؛ «دختر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فاطمه زهراء علیها السلام برای من الگویی نیکوست».^۱

امام خمینی رحمته الله علیه او را نمونه انسان کامل می‌دانست و می‌گفت: «... یک زن در دنیا آمد که مقابل همه مردان است؛ یک زن به دنیا آمد که نمونه انسان است، یک زن به دنیا آمد که تمام هویت انسانی در او جلوه گر است».^۲

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۸۰.

۲. صحیفه نور، ج ۷، ص ۳۴۱.

در وصیت نامه سیاسی الهی ایشان آمده است: «ما مفتخریم که ادعیه حیات بخش که او را «قرآن صاعد» می خوانند از ائمه معصومین ما است. ما به «مناجات شعبانیه» امامان و «دعای عرفات» حسین بن علی علیه السلام و «صحیفه سجادیه» این زبور آل محمد صلی الله علیه و آله و «صحیفه فاطمیه» که کتاب الهام شده از جانب خداوند متعال به زهرای مرضیه است، از ماست».^۱

۳. فضه

فضه، بانوی پرهیزگار و با کمالات بود که وظیفه سترگ خدمت گزاری و همراهی حضرت زهرا علیها السلام را بر عهده داشت. او در طول دوران حضور خود در کنار فاطمه علیها السلام درس معرفت و پرهیزکاری فرا گرفت و به خودسازی پرداخت و نهایت استفاده را از حضور خود در خانواده وی کرد. در مدت بیست سال از زندگی خود، حتی گفت و گو و مکالمات عرفی خود را با آیات قرآن کریم

۱. همان، ج ۲۱، ص ۷-۳۹۶.

انجام می‌داد^۱ و هرکس از وی سؤال می‌نمود با آیات قرآن جواب می‌داد.^۲ او در نهضت عاشورا و همراه حضرت زینب علیها السلام بود و در تمام حوادث، خدمت‌گزاری راستین و با همت، برای بازماندگان شهدای کربلا به شمار می‌رفت.^۳

۴. أم البنین علیها السلام

فاطمه کلاییه دختر «حزام بن خالد» همسر امام علی علیه السلام است که توسط برادرش عقیل جهت همسری حضرت انتخاب گردید. وقتی که امیرمؤمنین علیه السلام از وی صاحب چهار پسر به نام‌های عباس، عبدالله، جعفر و عثمان شد، وی را ام البنین خواندند. این چهار فرزند در کربلا در رکاب امام حسین علیه السلام به شهادت رسیدند. وقتی خبر شهادت آنان به مادرشان رسید، گفت: «از امام حسین علیه السلام به من خبر بدهید!

۱. اعلام النساء، ص ۵۹۷.

۲. بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۸۶.

۳. همان، ج ۴۱، ص ۲۷۳.

فرزندانم و آنچه زیر آسمان کبود است، فدای حسین علیه السلام باد... این علاقه به امام زمان دوران، نشان از اخلاص و ایمان وی دارد که شهادت چهار فرزند خود را در مقابل امام کوچک می‌داند. ما نیز در برابر امام زمان مثل ام‌البنین علیها السلام، هرچه داریم باید فدا کنیم تا گزندی متوجه او نگردد. ام‌البنین علیها السلام بعد از مدتی، در مدینه از دنیا رفت و در بقیع دفن شد.

۵. امّ وهب

وی دختر «نمر بن قاسط» و همسر «عبدالله بن عمیر کلبی» است، زمانی که از آمدن امام حسین علیه السلام به کربلا مطلع شد، به همراه شوهرش خدمت آن حضرت رسید. در روز عاشورا، ام وهب و همسرش عبدالله با سپاه عمر سعد جنگیدند. امام حسین علیه السلام او را فراخواند و فرمود: «خدا به تو پاداش خیر دهد. به سوی زنان بازگرد و با آنان باش؛ زیرا جنگ وظیفه زنان نیست».

ام وهب به سوی خیمه‌ها بازگشت. زمانی

که شوهرش به شهادت رسید، به بالین وی آمد. گرد و غبار و خون را از صورتش پاک کرد و گفت: «بهشت بر تو گوارا باد». در این لحظه رستم، غلام شمر، عمودی بر سر ام وهب زد و سرش شکافته شد و در کنار همسرش به شهادت رسید. ام وهب تنها زن شهید در حادثه کربلا در رکاب امام حسین علیه السلام بود.^۱ فرزندش وهب نیز طبق توصیه مادرش مطیع امر امام حسین علیه السلام بود و با رشادت تمام، در روز عاشورا جنگید. وقتی هم که شهید شد؛ عمر سعد دستور داد سر وهب را ببرند و به سوی ام وهب پرتاب کردند. او سرجوانش را بغل کرد و بوسید و گفت: «آفرین پسر! الان از تو راضی شدم و شیرم را به تو حلال کردم». بعد سر فرزندش را به سوی دشمن پرتاب کرد و فریاد زد: «ما چیزی را که در راه خدا دادیم، پس نمی‌گیریم».^۲

۱. تاریخ طبری، ج ۵، ص ۴۲۹.

۲. بحار الانوار، ج ۴۵، ص ۱۶.

۲. زینب علیها السلام

حضرت زینب دختر امام علی علیه السلام و حضرت زهرا علیها السلام است. او زنی شجاع، صبور و دارای افتخاراتی بسیار زیاد است. وی علاوه بر اینکه تربیت شده خانواده وحی و امامت می باشد، چند امام را از نزدیک درک و معارف ناب اسلامی را از آنان کسب کرده است. وی مادر شهید، فرزند شهید و خواهر شهید بوده و معروف به عقيله بنی هاشم است؛ چون زنی عالمه و فهمیده بود.

زندگی پررنج و مشقت حضرت زینب علیها السلام از پنج سالگی آغاز گردید؛ یعنی زمانی که رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم ارتحال کرد و مشکلات فراوانی بر خانواده وی وارد شد. این مصیبت‌ها و فشارها، شخصیتی مقاوم و شجاع از حضرت زینب علیها السلام ساخت. زینب علیها السلام پیش از حماسه عاشورا شاهد شهادت مادرش زهرا علیها السلام و پدر بزرگوارش امام علی علیه السلام و امام حسن علیه السلام بود. این مصایب و سختی‌ها او را آبدیده و صبور کرده بود. او در سال ۶۰، به اتفاق برادر گرامی

خود امام حسین علیه السلام عازم سفر پر از غم و غصه کربلا گردید.

کربلا صحنه شهادت برادران و برادرزادگان و منظرگاه به شهادت رسیدن فرزندان برومندش محمد و عون است. اوج اقتدار و صبر زینب علیها السلام زمانی بود که به اسیری برده شده، زمانی که کاروان اسرا به کوفه رسید و زینب علیها السلام به مجلس ابن زیاد برده شد؛ در آنجا خطبه‌ای خواند که همگان احساس کردند کلام علی علیه السلام دوباره در کوفه زنده شده است. بعد هم در مجلس یزید ملعون در شام خطبه‌ای غرأ و آتشین خواند که باعث رسوایی خاندان بنی امیه گردید. زینب علیها السلام چنان حماسه آفرید که پایه‌های حکومت فرزند معاویه را به لرزه درآورد.^۱

پس از آن که زینب علیها السلام وارد مدینه شد و قبر پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را مشاهده کرد، صدای گریه اش

۱. احمد بن علی طبرسی، الاحتجاج، ج ۲، ص ۳۵ (مؤسسه اعلمی - بیروت).

بلند شد و فریاد زد: «ای رسول خدا! خبر کشته شدن حسین علیه السلام را آورده ایم»^۱. این نشان از مطیع بودن و تسلیم محض بودن او نسبت به امام زمان خود دارد که باشجاعت و فداکاری هر چه داشت در راه امام خود فدا کرد و خود هم اسیری را با افتخار پذیرفت. حضرت زینب علیها السلام سال ۶۲ هـ ق از دنیا رفت.

امام خمینی رحمته الله حضرت زینب علیها السلام را الگویی مناسب و مقاوم در برابر جباران و ظالمان و حتی مصایب دانسته و به همگان می‌فرمود: زینب گونه باشید. «شما ملاحظه کنید که بهترین خلق الله در عصر خودش، حضرت سیدالشهدا علیه السلام و بهترین جوانان بنی هاشم و اصحاب او شهید شدند و از این دنیا رفتند با شهادت؛ لکن وقتی که در آن مجلس پلید یزید صحبت می‌شود، حضرت زینب علیها السلام قسم می‌خورد که «ما راینا الا جمیلا» (ما جز زیبایی

۱. عبدالرزاق مقرر، مقتل الحسین، ص ۳۷۶، (مکتبه بصیرتی - قم).

چیزی ندیدیم. رفتن یک انسان کامل، شهادت یک انسان کامل در نظر اولیای خدا جمیل است، نه برای اینکه جنگ کرده و کشته شده، برای اینکه جنگ برای خدا بوده است.^۱

۶. أم فروه

وی دختر «قاسم بن محمد بن ابی بکر» همسر امام محمد باقر علیه السلام است. امام صادق علیه السلام فرزند برومندش درباره مادرش می فرماید: «مادرم، بانویی باایمان، پاک و پرهیزکار بود و درستی و نیکوکاری شیوه او بود. (کانت امی مّمن آمنت و ایقنت و احسنت).^۲ به خاطر همان خصلت های نیکو بود که مردم، امام صادق علیه السلام را «ابن مکرّمه» (پسر مادر ارجمند) یاد می کردند.^۳

۱. صحیفه نور، ج ۲۰، ص ۲۰۴.

۲. اصول کافی، ج ۱، ص ۴۷۲ (انتشارات علمیه اسلامیة - تهران).

۳. ریاحین الشریعه، ج ۳، ص ۷.

۷. نجمه

نجمه «مادر امام رضا علیه السلام»، بسیار نجیب و پارسا بود. اهل مغرب و کنیز حمیده خاتون، همسر امام صادق علیه السلام بود که به جهت احترام وی، هیچ گاه نزدش نمی نشست! روزی حمیده به فرزندش امام کاظم علیه السلام فرمود: «نجمه بانویی بسیار زیرک و دارای محاسن اخلاقی بالایی است که مانندی ندارد، با او ازدواج کن». ^۱ ثمره این ازدواج، تولد علی بن موسی الرضا علیه السلام بود. نجمه در تربیت فرزندش سنگ تمام گذاشت؛ از این جهت به بستگانش گفت: «دایه‌ای پیدا کنید تا مرا در امر شیردادن کمک کند؛ چون نوافل و ذکرهایی که قبل از تولد فرزندم داشته و به آنها عادت کرده بودم، به خاطر شیردادن کم شده است. می‌خواهم کسی مرا در امر شیردادن یاری کند تا دوباره عبادات و مناجاتم را شروع کنم». ^۲

نجمه بعد از عمری زندگی بابرکت و

۱. صدوق، عیون الاخبار الرضا، ج ۱، ص ۱۴.

۲. منتهی الامال، ج ۲، ص ۲۵۸.

همراهی با امام کاظم علیه السلام و تربیت فرزندی چون امام رضا علیه السلام، در مدینه از دنیا رفت و در قبرستان مشربه ام ابراهیم مدفون گردید.

۸. فاطمه معصومه علیها السلام

ایشان دختر «امام موسی بن جعفر علیه السلام» و نجمه علیها السلام است.

بارگاه این بانوی بزرگوار در قم، باعث گرد آمدن علما و دانشمندان شده و آن را تبدیل به قطب اصلی جهان تشیع کرده است. در این رابطه امام هفتم علیه السلام فرمود: «قم، خانه و پایگاه آل محمد صلوات الله علیهم و شیعیان آنان است». حضرت معصومه علیها السلام در میان فرزندان امام کاظم علیه السلام، جایگاه رفیع و بلندی دارد. وی بانویی دانشمند و راوی حدیث از ائمه معصوم علیهم السلام به شمار می آید و دارای مقام علمی و معنوی بسیار بالایی است.

حضرت معصومه علیها السلام، در سال ۲۰۱ هـ ق جهت ملحق شدن به برادر خود از مدینه به سمت خراسان حرکت کرد. وقتی به ساوه رسید، بیمار شد؛ و سپس به همراهان خود

دستور داد او را به قم ببرند.^۱ زمانی که وارد قم شد، پسران سعد اشعری و دیگر بزرگان قم، از وی استقبال باشکوهی انجام دادند. بعد از مدت هفده روز اقامت در این شهر در سن هجده سالگی از دنیا رفت. بدن مطهره وی در مقبره بابلان^۲ به خاک سپرده شد و سقفی از بوریا روی آن برپا گردید. تا اینکه زینب علیها السلام دختر امام جواد علیه السلام، بر قبر مبارکش گنبدی بنا کرد.^۳

امام رضا علیه السلام در خصوص زیارت قبر خواهرش فرمود: «کسی که مرقد مطهره معصومه علیها السلام را با دانایی و معرفت به حق او، زیارت کند، سزاوار بهشت می شود.»^۴

۱. سفینه البحار، ج ۲، ص ۳۷۶.

۲. اعلام النساء المومنات، ص ۵۷۷.

۳. ریاحین الشریعه، ج ۵، ص ۳۳.

۴. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۶۷ (محمد بن

بابویه، انتشارات اعلمی - تهران).

۹. حبابه

حبابه دختر «جعفر» از قبیله بنی اسد است. وی از زمان امام علی علیه السلام تا زمان امام رضا علیه السلام زنده و راوی حدیث هشت امام معصوم علیهم السلام بود. حضرت علی علیه السلام قطعه سنگی به او داد که نقش انگشتری مبارکش در آن نقش بسته بود و از او خواست ضمن نگهداری، آن را خدمت یکایک امامان علیهم السلام ببرد و از آنان بخواهد تا انگشت خود را در آن بزنند و مانند نیاکان بزرگوار خود، سنگ را به نقش انگشتری خویش مزین سازند.^۱

وی در طول دوران عمر، چندین بار بیمار شد و ضعف پیری بر او غلبه کرد؛ ولی با دعای ائمه علیهم السلام شفا گرفت و جوان شد. یک بار در زمان امام حسین علیه السلام بود که حضرت در حق او دعایی خواند و آثار بیماری از او رفع گردید.^۲ یک بار هم در سن ۱۱۳ سالگی در زمان امام

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۱۵۲.

۲. رجال کشی، ص ۱۱۴.

سجاد علیه السلام، آن حضرت برایش دعا کرد و حبابه سلامتی و جوانی خود را به دست آوردند و سومین بار به برکت دعای امام صادق علیه السلام شفا یافت. این بانو، مخلص و اهل عبادت بود و بر اثر سجده‌های طولانی، پیشانی اش پینه بسته بود.^۱ سرانجام در سن ۲۳۵ سالگی در زمان امام رضا علیه السلام از دنیا رفت و آن حضرت پیراهن خود را برای وی کفن نمود و با دست مبارک خویش وی را به خاک سپرد.^۲

۱۰. سبیکه

سبیکه مادر «امام جواد علیه السلام» و از خاندان «ماریه قطیبه» (همسر پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم) است. وی جزء برترین زنان دوران خود بود. اخلاق و منش نیکویی داشت.

امام رضا علیه السلام از سبیکه، به عنوان بانویی منزّه و پاکدامن و بافضیلت یاد می‌کرد و می‌فرمود: «سبیکه، در قداست و پاکی شبیه حضرت

۱. سفینه البحار، ج ۱، ص ۲۰۷.

۲. رجال کشی، ص ۱۱۴.

مریم علیها السلام است و پاک و پاکیزه آفریده شده است.^۱

امام هفتم علیه السلام سال‌ها پیش از آنکه این بانو به خانه امام رضا علیه السلام وارد شود، برخی از خصوصیات وی را بیان فرموده و توسط یکی از یاران خود برایش سلام فرستاده بود.^۲ سبیکه افتخار مادری امام جواد علیه السلام و همسری امام رضا علیه السلام را دارا بود؛ و خود نیز فضایی بس عظیم داشت. در روایتی سبیکه «خیره الاماء» (زاده بهترین کنیز)، معرفی شده است.^۳

۱۱. حکیمه

حکیمه دختر «امام جواد علیه السلام» و همسر «ابوالحسن محدث» از بانوان مؤثر در دوران اهل بیت علیهم السلام بود. مادرش سمانه مغربیه معروف به «سیده» و کنیه اش «ام فضل» بود. او بیشتر

۱. بحار الانوار، ج ۵۰، ص ۱۵.

۲. اصول کافی، ج ۱، ص ۳۱۵.

۳. همان، ج ۱، ص ۳۲۳.

روزها روزه و بسیار باتقوا بود.^۱ حکیمه شاهد تولد امام زمان علیه السلام بود. او در دوران غیبت صغری، برای برطرف کردن حوایج مردم و بیان مسائل از سوی امام زمان علیه السلام نقش به سزایی داشته و حتی در شناساندن آن حضرت کسانی که دچار تردید بودن، نقش مهمی ایفا می کرد. در واقع حکیمه در معرفت و شناساندن امام زمان علیه السلام گام های بلندی برداشته بود.^۲

نام حکیمه خاتون در کتب رجال، تراجم و حدیثی آمده است.^۳ او در سال ۲۷۴ هـ ق در سامراء از دنیا رفت و در کنار قبر مطهر امام حسن عسکری علیه السلام دفن شد.^۴ در زیارت نامه این بانو از وی به عنوان یک زن صالحه و عابد یاد شده است.^۵

۱. منتهی الآمال، ص ۹۶۷.

۲. عیون الاخبار الرضا علیه السلام، ص ۴۲۶، بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۸۰.

۳. بحار الانوار، ج ۹۹، ص ۸، اعلام الوری، ص ۳۳۸.

۴. بحار الانوار، ج ۱۰۲، ص ۸۰.

۵. محسن امین، اعیان الشیعه، ج ۶، ص ۲۱۷ (دارالتعارف ۱۴۰۳ هـ بیروت).

۱۲. نرجس

نرجس، همسر امام حسن عسکری علیه السلام مادر «امام زمان علیه السلام» است. وی دارای معنویت خاصی بود که حکیمه دختر امام جواد علیه السلام او را سرآمد و سرور خاندان خویش، و خود را خدمتگزار او می‌نامید.^۱ امام هادی علیه السلام در اولین دیدار با وی - هنگام تزویج ایشان با فرزندش امام حسن عسکری علیه السلام - فرمود: «بشارت می‌دهم تو را به فرزندی که حاکم بر مشرق و مغرب می‌شود و زمین را از عدل و داد آکنده می‌سازد.»^۲

حکیمه خاتون در خصوص تولد امام زمان علیه السلام از نرجس خاتون در شب نیمه شعبان سال ۲۵۵ هـ ق گزارشی مفصل ارائه کرده است. نرجس در طول دوران بارداری و نگه‌داری فرزندش - متحمل سختی‌های بسیاری شد؛ ولی همه آنها را به جان خرید تا آخرین ذخیره الهی در امان باشد. نرجس در سال ۲۶۱ هـ ق وفات یافت و در سامراء به خاک سپرده شد.

۱. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۱۲.

۲. ریاحین الشریعه، ج ۳، ص ۳۱.

بخش دوم:

زنان در آخرالزمان
و عصر ظهور

فصل ۱

زن در دوران آخرالزمان

زن در دوران آخرالزمان

با مطالعه و پژوهش در منابع دینی روشن گردید که زنان اسوه و نمونه در تاریخ اسلام، کم نبودند و حضور آنان در تمام عرصه‌های سیاسی، اجتماعی و عبادی بسیار پررنگ بوده است. در وقایع سال‌های گذشته نقش زنان کاملاً محسوس بوده است؛ مانند نقش زنان در نهضت تنباکو که باعث تعطیلی بازار شد و ساختمان شاه به محاصره عده‌ای از آنان در آمد؛ چرا که به مراجع و علمای آنها توهین شده بود. در پیروزی انقلاب اسلامی ایران هم نقش زنان انکار ناشدنی است؛ چرا که آنان دوشادوش مردان در مبارزه با طاغوت شرکت کردند. همین طور در زمان هشت سال جنگ تحمیلی، زنان نقش به‌سزایی داشتند و در حال حاضر - که

دوران شکوفایی نظام مقدس جمهوری اسلامی است - زنان در تمام عرصه‌های علمی، فرهنگی، سیاسی و ... حضوری چشمگیر دارند. اما در دنیایی دیگر و نگاهی دیگر در غرب، از زنان استفاده ابزاری می‌شود و فرهنگ سالم و انسانی آنان تغییر می‌یابد. اگر هوشیاری زنان مسلمان و فعال در میدان‌های مختلف نباشد، شاهد انحراف زنان خواهیم بود که در روایات به آن اشاره شده است. این مسئله، مسؤلیت زنان پاکدامن را بیشتر از گذشته می‌کند....

از مجموع روایاتی که از معصومین علیهم السلام وارد شده و با مطالعه سیر جامعه بشری و مقایسه جایگاه زن در جوامع مختلف، می‌توان این روندی خاص را در دوران آخرالزمان ترسیم کرد. در این دوران وضعیت زنان ایده آل نبوده و حتی در جوامع اسلامی تهدیدهای جدی‌ای متوجه آنان است. در اینجا با استفاده از برخی روایات، وضعیت زنان در آخرالزمان مورد بررسی قرار می‌گیرد باشد که زنان عصر ما بصیرت لازم را کسب کنند و با فرهنگ سازی و

الگوسازی مناسب، نسل امروز ما را با اهداف بلند جامعه اسلامی آشنا سازند. اگر زن در جایگاه واقعی خود قرار گیرد، نجات دهنده و حیات بخش خواهد بود و الا به انحطاط و تباهی دچار خواهد شد. امروزه زنان مؤمنه و فعال در عرصه دین کم نیستند، ولی فضای کلی روایات آخرالزمانی، هشدارهای بسیار جدی برای مردم دوران ما است. البته این هشدارها عمومیت ندارد و زنان منتظر باید با تلاش و کوشش و انجام واجبات و ترک محرمات، از گسترده شدن آن جلوگیری کنند، که این مهم به یقین به عهده زنان جامعه اسلامی برمی آید.

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در جمع اصحاب خود می فرمود: «کیف بکم اذا فسدت نساءکم و فسق شبابکم و لم تأمروا بالمعروف بل امرتم و نهیتم عن المعروف و اذا رایتم المعروف منکرا و المنکر معروفاً»؛ «چگونه می شود حال شما هنگامی که زن های شما فاسد شوند و جوانان شما به فسق و فجور بگرایند و شما نیز به جای امر به معروف، امر به منکر و نهی از معروف

نمایید و معروف را منکر و منکر را معروف
 بپندارید؟! صحابه با تعجب سؤال کردند: آیا
 چنین وضعی پیش خواهد آمد؟! فرمود: «نعم و
 شرّ من ذلك»؛ «بله، بدتر از این هم خواهد شد».
 و در ادامه فرمود:

«اذا مشاركت النساء ازواجهنّ في التجارة
 حريصا على الدنيا»؛ «هنگامی که زن‌ها برای
 طمع دنیا در دادوستد همسرانشان شرکت کنند».
 «يشتبه الرجال بالنساء و النساء بالرجال»، «مردها
 خود را به صورت زن و زنان خود را به صورت
 مرد در می‌آورند.» «لعن الله المتشبهات من
 النساء بالرجال و المتشبهين من الرجال بالنساء»؛
 «لعنت خدا بر زنانی که خود را به صورت مرد
 در می‌آورند و مردانی که خود را به صورت زن
 در می‌آورند.» «وكان الزنا تمتدح به النساء و
 الليل لا يستخفي به من الجراه على الله»؛ «زنا
 دادن به صورت یک فضیلت برای زن بازگو
 می‌شود. دیگر منتظر شب نمی‌شوند که تاریکی
 آنها را بپوشاند، زیرا جرأت بر خدا به آن حد
 می‌رسد. (حیا از بین می‌رود)»

«سیکون فی الآخر امتی الرجال،... نساءهم کاسیات عاریات علی رؤسهنّ... لایجدن ریح الجنة فالعنوهنّ فانهنّ ملعونان»؛ «در آخر امت من، مردانی پیدا می‌شوند که زانانشان در عین لباس پوشیدن، لخت و عریان هستند و بر سرشان چیزی همانند کوهان شتران لاغر است، آنها عطر بهشت را نمی‌شنوند؛ آنها را لعنت کنید که آنها از رحمت خدا به دور هستند.»

«واذا رایت المرأة تصانع زوجها علی نکاح الرجال و رایت خیر بیت یساعد النساء علی فسقهنّ»؛ «هنگامی را می‌بینی که زن از همسرش مطلع است که با هم جنس خود رابطه دارد و به روی او نمی‌آورد و می‌بینی که در بهترین خانه‌ها زن تشویق می‌شود که فسق و فجور کند.»

«اذا رفعوا النبیان و شاوروا النّسوان و یكثر الاختلاط»؛ «هنگامی که ساختمان‌ها بلند شود، زنان مورد مشورت قرار بگیرند و اختلاط زن و مرد فراوان شود.»

«إذا رايت المرأة تقهر زوجها و تعمل ما لا يشتهي و تنفق عليه من كسبها فيرضى بالدنئ من الطعام و الشراب»؛ «در آن زمان زن را ببینی که با خشونت با همسرش رفتار می کند، آنچه را که شوهرش نمی خواهد انجام می دهد و از درآمد شخصی خود به شوهرش انفاق می کند و شوهرش نیز برای چیز اندکی از مال دنیا راضی شده و ناملايمات همسرش را تحمل می کند.»

«عندها امارات النساء و مشاورة الاماء و قعود الصبيان على المنابر و التباهي باللباس»؛ «در آخرالزمان، زنان حکومت می کنند و مورد شور و مشورت واقع می شوند. کودکان بر فراز منبر نشسته، امر و نهی می کنند و آن زمان مردم با لباس ظاهری خود به یکدیگر فخر فروخته و مباحات می کنند.»^۱

امام صادق عج هم در روایتی درباره

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۵۴ و ۲۶۰؛ صحیح مسلم، ج

۶، ص ۱۶۸؛ بشارة الاسلام، ص ۲۵؛ اعلام الوری، ص

۴۳۳؛ تحف العقول، ص ۴۱، وسائل الشیعه، ج ۱۶

وضعیت زنان دوره آخرالزمان می فرماید: «و رایت النساء يتزوجن بالنساء معيشة المرأة من كذا فرجها و رایت النساء يتخذن المجالس كما يتخذها الرجال»؛ «در آن زمان زنان را خواهی دید که با زنانی دیگر آمیزش می کنند و زندگی و معیشت زنان با خودفروشی و از راه حرام تأمین می شود و زنان همچون مردان جلسه تشکیل می دهند.»^۱

جامعه پیش از ظهور، جامعه‌ای آکنده از فساد و بی بندوباری اخلاقی است و از فسادهای رایج آن زمان هم جنس بازی است! به صورتی که جنبه قانونی پیدا می کند و به آن رسمیت داده می شود و اگر کشوری زیر بار این فساد اخلاقی نرود، به آن اعتراض می کنند و او را مورد تمسخر قرار می دهند!^۲ حال اگر زنان جامعه اسلامی، در احیای فرهنگ ناب اسلامی بکوشند و عرصه را برای فعالیت منحرفان تنگ

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۵۶.

۲. مریم معین الاسلام، رسالت های زن منتظر، ص ۳۷.

کنند و با پرکردن خلأهای معنوی فرزندان و...، جلوی به انحراف کشیده شدن آنان را بگیرند، بسیاری از معضلات اجتماعی و ضددینی حل خواهد شد، آنان با فرهنگ‌سازی و فعالیت در عرصه‌های مختلف می‌توانند، جلوی گسترش تاریکی زنان آخرالزمان را بگیرند و زمینه را برای ظهور منجی موعود فراهم آورند.

نکته مهم در زمان غیبت و آخرالزمان، این است که انسان، باید مراقب خود و خانواده‌اش باشد تا مبادا اسیر شیاطین گمراه کننده گردد و تنها راه نجات از همه خطرات و بدعت‌ها پناه بردن به خداوند، قرآن و عترت است امام علی علیه السلام خطاب به کمیل می‌فرماید: «یا کمیل! لا تأخذ الا عنا تکن منا»؛ «ای کمیل! ایده‌ای را از غیر ما خاندان عصمت و طهارت نپذیر تا از ما باشی.»^۱

پس زنان باید به کارنامه، خویش توجه کنند و در برابر تهاجم فرهنگی، حافظ جامعه و دین

۱. تحف العقول، ص ۱۷۱.

باشند؛ نگاهی به گذشته تاریخ صدساله اخیر نیز
گواه این است که زنان جامعه اسلامی، توان این
کار را دارند.

فصل ۳

زن در دوران ظهور

عصر ظهور امام زمان، دورانی شکوهمند و خیره کننده است؛ عصری که با انقلاب جهانی و تشکیل حکومت بزرگ مهدوی، آمال و آرزوهای همه پیامبران و اولیای الهی محقق شده و صالحان و مستضعفان بر کرسی قدرت می‌نشینند.

برخی چنان شایستگی و منزلت پیدا می‌کنند، که جزو اصحاب ویژه حضرت مهدی موعود علیه السلام در دوران ظهور قرار می‌گیرند. طبق بعضی از روایات، پنجاه تن از ۳۱۳ یار خاص حضرت زن هستند؛ چنان‌که در بعضی از روایات به سیزده زن هم اشاره شده است. البته جمع دو روایت ممکن است؛ یعنی، در میان اصحاب و یاران حضرت پنجاه زن وجود دارد که سیزده تن از ایشان رجعت کننده هستند.

امام باقر علیه السلام فرمود: «و یجی واللّه ثلاثه مائة و

بضعة رجلا فيهم خمسون نسوة هم النجباء و القضاة
 و الحکام و الفقها فی الدین»؛ «به خدا سوگند!
 سیصد و اندی خواهند آمد و پنجاه زن نیز در
 میان آنان است. آنان برگزیدگان، قضاوت
 کنندگان، حاکمان و فقیهان در دین می باشند.»^۱
 همچنین آن حضرت فرمود: «و یجیء والله
 ثلاثاثة و بضعة عشر۔ رجلا فيهم خمسون امراه
 یجتمعون بمکه...»؛ «به خدا سوگند! سیصد و
 بیشتر از ده نفر می آیند که پنجاه تن از این عده
 زن، هستند و در مکه، کنار یکدیگر جمع
 خواهند شد...»^۲

علاوه بر این پنجاه یار خاص، چهارصد بانوی
 برگزیده دیگر نیز به اتفاق حضرت عیسی علیه السلام، به
 همراهان امام زمان علیه السلام خواهند پیوست.

۱. محمد بن ابراهیم نعمانی، الغیبه، ص ۲۷۹؛
 تفسیر العیاشی، ج ۱، ص ۶۵.
 ۲. معجم الاحادیث امام المهدی، ج ۱، ص ۵۰۰؛
 تفسیر العیاشی، ج ۱، ص ۶۵، شیخ مفید، الارشاد، ص
 ۳۵۹؛ الغیبه شیخ طوسی، ص ۲۶۹؛ اعلام السوری،
 ص ۴۲۷؛ اثبابة الهداة، ج ۳، ص ۵۴۸؛ عقد الدرر، ص ۴۹.

رسول خدا صلی الله علیه و آله می فرماید: «ینزل عیسی بن مریم علی ثمان مائة رجل و اربع مائة امرأة اخیار من علی الارض و اصلح من مضی»؛ «عیسی بن مریم، به همراه هشتصد مرد و چهارصد زن از بهترین و شایسته ترین افراد روی زمین خواهد آمد.»

تمام اینها نشان از منزلت، جایگاه و شایستگی زنان دارد که حتی در دوران ظهور هم به درجات و مقامهای والاتری نایل می آیند. دوران ظهور دوران بالندگی و ترقی زنان می باشد آنان پس از دوره ظلمانی و خرد کننده آخرالزمان دوباره به جایگاه رفیع خود بر می گردند. زندگی آنها سرشار از علم شده و در کمال امنیت و رفاه قرار می گیرند؛ یعنی، زنان دوران ظهور و جا معه دوران ظهور جبران انسانهای منحرف آخرالزمان را می کنند.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله می فرماید: «اما جهان پس از ظهور، زن و خانواده به جایگاه اسلامی و انسانی

خود دست می‌یابند».^۱ در عصر پس از ظهور، هرگونه ناامنی اجتماعی از میان رفته و امنیت و رفاه فراگیر می‌شود. امام علی علیه السلام می‌فرماید: «در روزگاران پس از ظهور، چنان محیط امنی ایجاد می‌شود که زن، با همه زر و زیور خود، از عراق تا شام می‌رود... و چیزی او را نمی‌ترساند»؛^۲ یعنی امنیت کاملاً برای زنان برقرار و جامعه‌ای کاملاً ایده آل شکل می‌گیرد، به صورتی که رفاه، توسعه و عدالت فراگیر می‌شود. معارف اسلامی تعمیق می‌گردد. سنکاف میان فقیر و غنی از میان برداشته می‌شود. و مساوات و برابری حاکم می‌گردد. حال اگر بخواهیم این زیبایی دوران ظهور را در عصر حاضر درک کنیم، زنان و مادران بهترین نقش را می‌توانند ایفا کنند و آن بیان زیبایی‌های عصر ظهور برای فرزندان است تا میل و رغبت آنان به ظهور حضرت مهدی علیه السلام بیشتر شود و آنان

۱. بحارالانوار، ج ۶، ص ۲۱۳.

۲. محمدبن علی بابویه، خصال، ج ۲، ص ۴۱۸.

در مسیر آرمان‌های زیبای جامعه مهدوی قرار
گیرند تا به تبع آن جامعه هم آکنده از این شور
و اشتیاق شود.

بخش سوم:

مسئولیت‌ها و وظائف زنان
در عصر غیبت

همه انسان‌های منتظر - اعم از زن و مرد - هر کدام وظایفی برعهده دارند و هرکس با اهتمام به وظیفه خود، می‌تواند زمینه ساز خوبی برای ظهور حضرت مهدی علیه السلام باشد. در این بین برخی وظایف خاص، مربوط به قشر زنان است که به آنها اشاره می‌گردد:

۱. معرفت و شناخت به امام

بسیاری از وظایف منتظران، - بخصوص زنان جامعه اسلامی - مرتبط با معرفت و شناخت امام عصر علیه السلام است. اگر معرفت حاصل شود، «وظیفه» و مسئولیت معنا پیدا می‌کند؛ زیرا شناخت او رمز حیات و هویت ما است. البته تنها شناخت کفایت نمی‌کند، بلکه همراهی آن باید باور و اعتقاد عمیق هم وجود، داشته باشد تا انسان بتواند در آن راه جانفشانی و ایستادگی

کند. پس ایمان و باور داشت عمیق به حجت الهی، رمز ماندگار و پایداری جامعه منتظر است. پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: «من مات و لم یعرف امام زمانه مات میتة الجاهلیة»؛ «هرکس بمیرد و امام زمانش را نشناسد [علاوه بر زندگی جاهلی] به مرگ جاهلیت می میرد.»^۱ این معرفت آثار و فواید بسیاری دارد و زنان جامعه باید نسل آینده را متوجه کنند که وجود امام چه آثار و برکاتی دارد و امام یک نعمت و رحمت برای بشر است. امام باقر علیه السلام می فرماید: «من مات و هو عارف الامامه لم یضره تقدم هذا الامر و تأخر و من مات و هو لامه کان کمن هو مع القائم فی فسطاطه»؛ کسی که بمیرد در حالی که امام خود را شناخته باشد، جلو افتادن یا تأخیر امر [ظهور]، بر او زیان نمی رساند و کسی که بمیرد در حالی که امام خود را شناخته است، مانند کسی است

۱. کمال الدین، ج ۲، ص ۴۰۹؛ اعلام الوری، ص ۴۴۲؛

اصول کافی، ج ۲، ص ۱۳۱.

که در خیمه امام و همراه او بوده است.^۱ البته زن منتظر برای مهیا شدن جهت حضور در جامعه مهدوی، علاوه بر شناخت و معرفت به امام، می‌بایست انگیزه‌ها و انرژی لازم برای پیمودن این مسیر سعادت بخش را در خود ایجاد و ذخیره نماید، بدون عزم راسخ و تصمیم جدی، بال ناقصی برای پرواز خواهد بود و کاری از پیش نخواهد برد.

مهم‌ترین و واجب‌ترین مسئله بعد از شناخت خداوند و رسول او، «شناخت ولی امر و صاحب الزمان علیه السلام» است؛ زیرا این امر یکی از ارکان ایمان می‌باشد. محمد بن حکیم گفت: به حضرت ابی عبدالله امام صادق علیه السلام عرض داشتم: معرفت ساخته کیست؟ فرمود: از ساخته‌های خداوند است، بندگان را در آن ساخت بهره‌ای نیست.^۲

بعد از کسب معرفت، تداوم درخواست

۱. اصول کافی، ج ۱، باب ۸۴، ح ۵، ص ۴۳۳.

۲. همان، ج ۲، ص ۱۶۳.

معرفت آن حضرت از خداوند نیز اهمیت دارد. در این زمینه دعایی وارد شده است که کلینی رحمته الله علیه و نعمانی رحمته الله علیه و صدوقی رحمته الله علیه به سندهای خود از زراره روایت کرده اند و بر خواندن آن تأکید شده است: «اللهم عرفنی نفسک فانک ان لم تعرفنی نفسک ام اعرف نبيک، اللهم عرفنی رسولک فانک ان لم تعرفنی رسولک لم اعرف حجتک، اللهم عرفنی حجتک فانک این لم تعرفنی حجتک ظللت عن دینی»؛ «بارخدا یا! تو مرا به خود آشنا کن که اگر رسول خودت را به من شناسانی، پیغمبرت را نخواهم شناخت؛ بارخدا یا! تو رسالت را به من بشناسان که اگر خود را به من شناسانی - حجتت را نخواهم شناخت. پروردگارا! حجت خودت را به من بشناسان که اگر حجتت را به من شناسانی از دین خود گمراه خواهم شد.» یعنی دریچه‌ای ورود به دین شناخت امام و معرفت به امام زمان علیه السلام است.

البته از وظایف دیگر در این زمینه شناخت

۱. کلینی، کافی، ج ۱، ص ۳۳۷؛ نعمانی، غیبت، ص ۸۶؛

صدوق، کمال الدین، ج ۲، ص ۳۴۲.

علامت‌های ظهور - به ویژه علایم حتمی است
 - که امامان علیهم السلام از آنها خبر داده‌اند. امام
 صادق علیه السلام می‌فرماید: «علامت را بشناس، پس
 هرگاه آن را شناختی، پیش افتادن یا تأخیر کردن
 این امر تو را ضرر نرساند...»^۱

۲. تربیت نسل منتظر

براساس آموزه‌های اسلامی، انسان را در
 مسیر انتظار واقعی قرار می‌دهد و او را در
 راستای آرمان والا آماده می‌کند.
 زنان و مادران جامعه منتظر، ضمن اینکه
 خود را در زمره منتظران واقعی قرار می‌دهند،
 باید برای پرورش نسل منتظر نیز سازوکارهای
 مناسبی فراهم نموده و جامعه را جهت تحقق
 این هدف آگاه سازند. مادران با بصیرت و
 آگاهی و ایجاد زمینه‌های لازم در فرزندان
 خویش و از بین بردن موانع، در این راه موفق
 خواهند بود؛ زیرا در طول تاریخ هر وقت زنان
 در تربیت موفق بودند، موفقیت‌های چشم‌گیری

۱. کلینی، کافی، ج ۱ ص ۳۷۲.

نصیب بزرگان و اولیای الهی می‌شد.

برای اینکه مادران بهتر بتوانند نسل امروز را با اهداف و آرمان‌های مهدوی آشنا کنند، باید در جهت تقویت بنیان‌های دین داری در فرزندان خود تلاش کنند؛ چرا که نسل بدون دین و معرفت، هرگز نمی‌تواند در آینده، پرچم دار حکومت جهانی حضرت مهدی موعود علیه السلام باشد.

در این راستا باید سازو کارهای تربیت نسل منتظر را با تکیه بر قرآن و عترت، شناخت و آنها را با فهمی عمیق، زیبا و شیرین درک و بیان نمود. معرفی دقیق و عالمانه امامان رحمت و بیان سیره و مقام و منزلت آنان، تأثیر بسزایی در تربیت افراد دارد و زودتر نتیجه می‌دهد. دوران کودکی، زمان شکل‌گیری شخصیت است و در این دوره‌ای که رسانه‌های الحادی نقش‌آفرینی می‌کنند، شکل‌دهی به شخصیت کودک کار بسیار سختی است. البته در این راه باید از خداوند یاری خواست و همانند امام سجاد علیه السلام عرض کرد: «اللهم اعنی علی تربية اولادی...»؛

«خدایا! مرا در پرورش فرزندانم یاری کن.»^۱

یکی از کارهایی که امام زمان علیه السلام بعد از ظهور انجام می‌دهد، تکمیل مکارم اخلاقی است، همان‌گونه که امام باقر علیه السلام می‌فرماید: «اذا قام قائمنا وضع یدہ علی رؤس العباد فجمع به عقولهم و اکمل به اخلاقهم»، «زمانی که قائم ما قیام کند، دست بر سر مردم می‌کشد و عقول آنها را کامل می‌کند و خداوند متعال به واسطه حضرت مهدی علیه السلام اخلاق مردم را به کمال می‌رساند.»^۲

زنان جامعه هم باید فرزندان خود را براساس، اخلاق اسلامی و در مسیر انتظار پویا تربیت کرده و آنان را در راه کمال و تعالی قرار دهند، چرا که هیچ انقلاب و نهضتی، بدون زمینه سازی در تربیت نیروی انسانی کارآمد موفق نخواهد شد. یکی از موارد زمینه سازی و نیرو سازی حکومت حضرت مهدی علیه السلام، تربیت

۱. صحیفه سجادیه، دعای ۲۵.

۲. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶.

نسل منتظر در راستای زمینه‌سازی ظهور، امری مهم و بایسته است که وظیفه آن بردوش زنان با ایمان و کسانی است که احساس تکلیف می‌کنند و پایبند اعتقادات و باورهای خود هستند.

پس زنان باید مقام تربیت را به منزله یک رسالت الهی حفظ کنند و از خداوند یاری بخواهند تا با تربیت و آماده کردن نسل منتظر، زمینه را برای ظهور و حکومت امام عصر علیه السلام آماده سازند و به نیروهای توانمند امام علیه السلام بیفزایند.

البته زنان باید خودشان عامل به دستورات الهی باشند، تا بتوانند معارف دینی را به فرزندان و جامعه انتقال دهند و با صبر و حوصله در این راه بکوشند. از آنجایی آموزه‌های قرآن کریم و سخنان ائمه معصوم علیهم السلام سرتاسر هدایت و تعلیم است؛ زنان جامعه باید با کمک کارشناسان، آنها را در تربیت نسل منتظر به کار گیرند و فرهنگ اسلامی - بخصوص خاصه فرهنگ مهدویت - را در محیط خانه و اجتماع زنده و پویا سازند. در

این صورت فرزندان از کودکی با فرهنگ مهدویت و انتظار آشنا می‌شوند و با امام زمان علیه السلام خود رابطه قلبی، عاطفی و علمی برقرار می‌کنند. خصوصیات حضرت مهدی علیه السلام را در خانه خود از کودکی احساس نموده و هر لحظه منتظر امام عزیز خود می‌باشند و از غیبت او ناراحت بوده و برای رفع موانع ظهور می‌کوشند. در تربیت نسل منتظر، نقش مادر اهمیت به‌سزایی دارد، چنان‌که حضرت امام خمینی رحمته الله می‌فرماید: «این مادر که بچه در دامن او بزرگ می‌شود، بزرگ‌ترین مسئولیت را دارد... شریف‌ترین شغل در عالم، بزرگ کردن بچه است و تحویل دادن یک انسان است به جامعه.»^۱

مادر می‌تواند بعد از نماز، صبحگاه خویش را با قرائت دعای عهد آغاز کند و طعم راز و نیاز با خدا و در دل با امام را به کودکان خود بیچشانند. او نباید گامی جز برای رضای خدا بر

دارد و تربیت را بانظارت خداوند و امام زمان علیه السلام انجام دهد. لذا مادران می‌توانند با استفاده از شیوه‌های جدید و کاربردی، در تربیت فرزندان بیش از پیش بکوشند و شاهد آثار و برکات درخشان آن باشند.

۳. رعایت حجاب و عفاف

حجاب به معنای رعایت پوشش ظاهر مطابق با دستورات اسلامی است و عفاف؛ یعنی مصون داشتن قلب از توجه به نامحرم و پاک داشتن خود از افتادن در گناه و حرام.

یکی از دستورات اساسی و مهم اسلام - رعایت حجاب و عفاف است که برای حفظ حریم فرد و جلوگیری از انحرافات اجتماعی، وضع شده است. در واقع حجاب برای زن قلعهٔ امنی است تا از هر نوع بدی مصون باشد. رعایت عفاف برای او، کمکی است، برای دست یافتن به هر آنچه که خداوند دوست دارد او بدان دست یابد، از این‌رو زنان جامعه انتظار با رعایت حجاب و عفاف هم دستور خداوند را

عمل کرده‌اند و هم مورد توجه حضرت ولی عصر علیه السلام قرار گرفته‌اند. در این صورت می‌توانند جامعه‌ای سالم و با معنویت داشته و آن را به سوی ظهور سوق دهند. در سوره نور آیه ۳۰ خداوند می‌فرماید:

«قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَى لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ»؛
 به مؤمنان بگو چشم‌های خود را [از نگاه به نامحرمان] فرو گیرند و عفاف خود را حفظ کنند. این، برای آنان پاکیزه‌تر است. همانا خداوند از آنچه انجام می‌دهید، آگاه است.

اگر حجاب و عفاف رعایت نشود، زن ضمن اینکه به سوی فساد و آلودگی کشیده می‌شود؛ مردان جامعه، - بویژه جوانان - را نیز تحریک می‌کند و این امر موجب بروز هیجان‌های کاذب غیر اخلاقی می‌شود که مورد رضای خداوند و امام زمان علیه السلام نیست. در واقع رعایت حجاب و عفاف، موجب سلامت جامعه منتظر می‌شود و ساخت جامعه را از آلودگی‌های نفسانی پاک نموده و بر امنیت اخلاقی کمک می‌کند. حتی

موجب تقویت و استحکام بنیان خانواده‌ها می‌شود و جوانان جامعه هم در آرامش روحی مناسبی، قرار می‌گیرند و بستر لازم برای رسیدن انسان به کمال را فراهم می‌سازد.

در واقع ترک حجاب و عدم رعایت آن، موجب انحراف می‌شود؛ لذا زن و مرد مؤمن باید خود را ملزم به رعایت حجاب و عفاف کنند.

خداوند متعال در قرآن فرمود: **عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلَابِيبٍ** **ذَلِكَ ادْنِيٰ اَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَّ كَانِ اللّٰهُ غَفُوْرًا رَّحِيْمًا**^۱ «ای پیامبر! به همسران و دخترانت و زنان مؤمن بگو: روسری‌های بلند خود را بر خویش فرو افکنند، این کار برای اینکه شناخته شوند و مورد آزار قرار نگیرند، بهتر است و خداوند همواره آمرزنده و رحیم است.»

این آیه به زنان دستور می‌دهد که حجاب خویش را به طور کامل رعایت کنند تا به خوبی شناخته شوند و مردم آنان را به عفاف و پاکدامنی بشناسند و کسی مزاحمشان نشود.

پس رعایت حجاب و عفاف، هم زنان را سلامت نگه می‌دارد و هم جامعه و هم خانواده را و این همان چیزی است که موجب رضای خدا و امام زمان علیه السلام می‌باشد.

۴. اصلاح نفس و تاسی به امام زمان علیه السلام

هر گاه جنبه‌های تربیتی و اخلاقی خانواده‌ای بالا برود، به همان اندازه جامعه نیز سالم می‌ماند. در دنیای امروز مسئله تربیت و خلأ معنوی از مسائل مهم افراد جامعه است. در صورتی که زنان بتوانند ضمن اصلاح خود، فرزندان صالح شایسته‌ای تربیت کنند و آنان را از انحرافات مصون دارند؛ جامعه هم مصون خواهد ماند. اصلاح جامعه و مبارزه با فساد و تباهی از اقدامات اصلی خود امام زمان خواهد بود. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «من سره ان یكون من اصحاب القائم فلینتظرو لیعمل بالورع و محاسن الاخلاق و هو منتظر»؛ «هر کس دوست دارد از یاران حضرت قائم علیه السلام باشد، باید منتظر باشد و در حال انتظار به پرهیزکاری

و اخلاق نیکو رفتار نماید.^۱

این نوع عمل کردن، یعنی، الگو برداری رفتاری و اعتقادی از امام زمان علیه السلام که منتظر را در راه خویش کمک بسیاری می کند. امام صادق علیه السلام می فرماید: «...یشیر بالتقی و يعمل بالهدی...»؛ «...او به تقوا اشاره کرده و خود عمل به هدایت می کند...»^۲

در مجموع زنان جامعه در صورتی موفق به اصلاح می شوند که خودسازی را سرلوحه کارهای خود قرار دهند و مزین به شاخصه های نیکو و خوب باشند و اگر آنان در امر خودسازی موفق باشند، تربیت دیگران نیز راحت انجام خواهد گرفت. خداوند متعال می فرماید: «قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا. وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا»؛ «هرکس نفس خود را تزکیه کند، به یقین رستگار شده است و نومید و محروم گشت آن که نفس خود را به گناه آلوده

۱. نعمانی، الغیبه، ص ۲۰۰.

۲. مجلسی، بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۶۹.

ساخت.»^۱

بر این اساس مهم ترین رسالت زن منتظر، نیروسازی و زمینه سازی برای ظهور، امام عصر علیه السلام است و این امکان ندارد. مگر تلاش در جهت اصلاح خانواده.

هر زن با نقش آفرینی هایش که در سطح اجتماع، می تواند نقش اصلاحی خود را ایفا، نماید؛ البته با رعایت تقوا و گسترش عفاف؛ چرا که حضور زن در عرصه های مختلف جامعه - به جز در مواردی که اسلام به دلایل خاص برای حفظ جایگاه زن ممنوع کرده است - نه تنها اشکالی ندارد، بلکه واجب است.^۲

تهذیب نفس و پاک سازی درون از صفات پلید و زیور دادن آن به وسیله اخلاق پسندیده، از برنامه هایی است. که زنان نقش مهمی در آن ایفا می کنند. اگر این برنامه در راستای تربیت

۱. شمس (۹۱)، آیات ۹ و ۱۰.

۲. رک: عبدالله جوادی آملی، زن در آئینه جلال و جمال، ص ۳۸۵.

اسلامی و انتظار ظهور موعود علیه السلام باشد، ثواب انتظار را هم خواهند برد. در واقع منتظران حضرت، از پرهیزکاران و دارای اخلاق نیکو می‌باشند و این در صورتی امکان پذیر است که از درون خانواده با اصلاح و تهذیب نفس همراه باشد.

پیروی کردن و الگو قرار دادن امام زمان علیه السلام در اخلاق و اعمال؛ منجر به رشد و تعالی انسان می‌شود؛ چرا که کمال ایمان و تمامیت ولایت و همراهی؛ او با این کار انجام می‌شود. از این رو باید در اصلاح خانواده و تهذیب نفس، آن حضرت را به عنوان مقتدا و الگوی خود قرار داد.

اگر بانوی منتظر در تمام شئون زندگی، امام را مقتدای خود قرار دهد، موفق شده و حتی مایه افتخار و زینت جامعه و خانواده می‌شود. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «کونوا لنا زینا و لاتکونوا علینا شینا»؛ «برای ما زینت باشید و مایه ننگ ما نشوید.»^۱

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۷۷، ح ۹. - امالی - شیخ صدوق؛ امالی، ص ۴۰۰.

۵. فعالیت و کوشش

انسان منتظر در دوران غیبت کبری، برای زمینه سازی ظهور باید تلاش و کوشش کند، و موانع ظهور آن حضرت را برطرف سازد. چرا که یکی از علت‌های غیبت حضرت، از ناحیه ما بوده است. خواجه نصیرالدین طوسی می‌فرماید: «وجوده لطف و تصرفه لطف آخر و عدمه منا»؛ «وجود او لطف و تصرف او لطفی دیگر است و نبود آن از ناحیه ماست.»^۱ آنان نباید دست روی دست گذارند و بگویند: حضرت خودش ظهور می‌کند و اصلاح امور بر عهده اوست و از ما کاری ساخته نیست!

امام باقر علیه السلام در تفسیر آیه شریفه و لقد کتبنا فی الزبور ان الارض یرثها عبادی الصالحون^۲ می‌فرماید: «هم آل محمد صلی الله علیه و آله یعبث الله مهديهم بعد جهد هم فیعزهم و یذل عدوهم»، «بندگان صالح، همانا آل محمد صلی الله علیه و آله هستند که خداوند،

۱. کشف المراد، ص ۴۹۰.

۲. انبیاء (۲۱)، آیه ۱۰۵.

مهدی آنان را پس از کوشش ایشان، مبعوث می‌کند. آن‌گاه ایشان را عزت داده، و دشمنان را ذلیل خواهد کرد.^۱

این تفسیر اشاره به فعالیت و کوشش منتظران، پس از ظلم و ستم بیگانگان است. انسان منتظر باید پویا و کوشا باشد و خود را از حالت ایستایی و سکون و رخوت بیرون آورد. زنان جامعه اسلامی نیز باید همچون اصحاب و یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه اهل کوشش و تلاش باشند؛ چنان‌که رسول خدا صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «یجمع الله له من اقاصی البلاد علی عده اهل بدر کراون، مجدون فی طاعته»؛ «خداوند برای او از دورترین کشور ما به تعداد اهل بدر (۳۱۳ نفر) جمع می‌کند، که همگی اهل کوشش و تلاش در راه اطاعت خدا هستند.»^۱ در اینجا تلاش در گسترش علم در سطح جامعه اهمیت بسزایی

۱. شیخ طوسی، کتاب الغیبه، ص ۱۸۴

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۰، اعلام الوری، ص ۴۰۳.

عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۱، ص ۶۳

دارد؛ همان‌طور که رسول خدا صلی الله علیه و آله درباره حضرت مهدی موعود علیه السلام فرمود: «... یملاً الله عزوجل به الارض نورا بعد ظلمتها و عدلا بعد جورها و علما بعد جهلها»؛ «خداوند به واسطه او زمین را بعد از تاریکی، پر از نور کرده و پس از ظلم، پر از عدل نموده و پس از جهل، پر از علم خواهد کرد.»^۱

فعالیت با برنامه و آگاهی باعث می‌شود انسان امام علیه السلام خود را بهتر بشناسد و برای ظهورش بیشتر تلاش کند. البته باید توجه داشته باشد نباید ناامید گردد و بگوید کار و فعالیت من اثر ندارد، پس انجام ندهم. هرگاه انسان حق را یافت - گرچه پیروان آن کم است - نباید ترس و دلهره داشته و در آن محکم و پایدار باشد. در همین راستا از حضرت مهدی علیه السلام نقل شده است: «الحق معنا، فلن یوحشنا من قعدعنا»؛ «حق با ماست، هرکس از ما کناره گیرد

۱. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۱، ص ۲۶۰، اعلام

مارا به وحشت نمی اندازد.»^۱

زن منتظر می کوشد اعمال، رفتار و کردارش همه در راه خدمت کردن به دین خدا و بسط و گسترش سیره و سنت اهل بیت - بویژه حضرت مهدی - است. در مقابل فعالیت و تلاش زنان مؤمنه مورد عنایت ویژه خدا و اولیای الهی قرار دارد. بعضی از روایات دلالت دارند بر اینکه فرشتگان، خدمتگزاران امامان علیهم السلام هستند و دستوراتشان را انجام می دهند، و در محضر ایشان جز با اجازه شان نمی نشینند.^۲

پیامبر صلی الله علیه و آله می فرماید: «خوشا به حال کسی که قائم اهل بیت علیهم السلام مرا درک نماید، در حالی که در زمان غیبت پیش از قیامش، به امامت او معتقد باشد و با دوستانش، دوستی کند و دشمنانش را دشمن بدارد [فعال و پویا باشد]. چنین کسی از رفقای من و مورد دوستی من، و

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۱۷۸؛ الاحتجاج، ج ۲، ص ۴۶۷.

۲. ر.ک: مکیال المکارم، ج ۲، ص ۳۱۸.

گرامی ترین امت نزد من در روز قیامت خواهد بود.^۱ پس زنان زمینه ساز، در حقیقت با یاری رساندن به امام و فعالیت در جهت اصلاح جامعه، به نوعی خدای متعال را یاری کرده‌اند: و لینصرن الله من ينصره ان الله لقوی عزیز^۲ و در آیه دیگر آمده «ان تنصروا الله ينصركم و یثبت اقدامکم»^۳.

برخی از اموری که زن می‌تواند در آن زمینه فعالیت مستقیمی داشته باشد، عبارت است از:

الف. دعوت به خدا

منتظر واقعی باید شجاعانه و با درایت از فرصت‌های به دست آمده، استفاده کند و مردم را به دین خدا دعوت کند؛ یعنی، دین اسلام را به صورت زیبا و شیرین و براساس نوع مخاطب و ادبیات مناسب انتقال دهد و بتواند آنان را جذب معارف دینی کند. امام سجاده علیه السلام

۱. کمال الدین، ج ۱، ص ۲۸۶.

۲. سوره حج، (۲۲). آیه ۴۰.

۳. سوره محمد، (۴۷)، آیه ۷.

می فرماید: «انّ اهل زمان غیبتہ، القائلین بامامتہ و المنتظرین لظهورہ... الدعاه الی دین الله عزوجل سرّاً و جہراً»؛ «معتقدان به مهدی علیه السلام و منتظران ظهور او در عصر غیبت... در پنهان و آشکار، مردمان را به دین خدا فرا می خوانند.»^۱ یکی از ابزار دعوت به خدا و جلوگیری از انحرافات، امر به معروف و نهی از منکر است که منتظران - بخصوص زنان - باید آن را جدی بگیرند؛ چرا که عده‌ای با سوءاستفاده از احساسات پاک و روح لطیف اعتقادی آنها، می کوشند جذب مرید کرده و آنها را به سوی خودشان دعوت کنند (نه به سوی خدا) و آنها را شخص محور سازند.

امام باقر علیه السلام می فرماید: «المهدی و اصحابه... یامرون بالمعروف و ینہون عن المنکر»؛ «مهدی علیه السلام و یاران او... امر به معروف و نهی از منکر می کنند.»^۱

۱. کمال الدین، ج ۱، ص ۳۲۰ باب ۳۱؛ الاحتجاج، ج ۲،

ص ۳۱۸؛ اعلام الوری، ص ۴۰۸.

۱. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۴۷.

زنان منتظر اگر در راه اصلاح جامعه و رفع ظلم و فساد و احیای امر به معروف و نهی از منکر تلاش کنند، زمینه‌ساز برداشتن گام‌های بلندتری برای ظهور خواهند بود.

این امر محقق نمی‌شود؛ مگر اینکه خودش در مسیر خدا «قربة الی الله» گام بردارد و دیگران را هم دعوت به خدا کند. انسان در زمان غیبت صاحب الزمان علیه السلام بیشتر در معرض خطر، زیان، فتنه و امتحان است. در نتیجه اهتمامش به این امر، مؤکدتر و مهم‌تر از سایر زمان‌هاست.

ب. مقابله با انحرافات و بدعتها

امروزه برخی در قالب جریانهای معنوی و ادعاهای دروغین، (مثل: ادعای ارتباط با حضرت مهدی موعود علیه السلام، دیدار و...) در پی جذب مرید هستند تا بتوانند دکانی برای خود باز کنند!! لذا بانوان باید به صورت جدی، با بدعتها و خرافات برخورد کنند، و سیره برخورد ائمه علیهم السلام را در این زمینه بشناسند. در روایتی آمده است: «یخرج فی آخر الزمان، یقیم

اعوجاج الحق...»؛ «در آخر الزمان او خروج می‌کند و انحرافات که در حق پدید آمده اصلاح خواهد کرد.»^۱

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم در مقابل مبارزه با بدعت‌ها و خرافات فرمود: «اذا ظهرت البدع فی امتی فلیظهر العالم علمه فمن لم یفعل فعليه لعنة الله»؛ «هر گاه در میان امت بدعت‌ها پدید آمد، بر عالمان واجب است علم خویش را آشکار سازند و اگر چنین نکنند، پس لعنت خدا بر آنان باد.»^۲ این فقط خاص مردان نیست؛ بلکه زنان هم باید عالمانه وارد این عرصه شوند. حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم همچنین فرمود: «من اذی الی امتی حدیثاً یقام به سنة او یثلم به بدعة فله الجنة»؛ «کسی که برای امت من حدیثی بخواند که با آن سنت من احیا شود و بدعت از بین رود بهشت

۱. همان، ج ۴۲، ص ۲۱۵.

۲. حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۶۹؛ اصول

کافی، ج ۱، ص ۵۴.

بر او واجب است.»^۱ و «و من ردّ صاحب بدعة عن بدعته فهو سبيل من سبيل الله»؛ «هرکس بدعتگزاری را از انحرافش باز دارد، راهی از راه‌های رسیدن به خدا، به شمار می‌آید.»^۲

اگر برخی از زنان بدون توان علمی مناسب ادله و مبناهای دینی، معارفی را بیان می‌کنند، باید با آنها مبارزه کرد و جلوی بدعت‌گزاری آنان را گرفت. و اگر با این بدعت‌ها مقابله نشود، زمینه‌های نابودی اسلام برداشته می‌شود؛ همان‌طور که امام علی علیه السلام می‌فرماید: «من مشی الی صاحب بدعة فوقره فقد مشی فی هدم الاسلام»؛ «کسی که به سوی صاحب بدعتی قدم بردارد و او را تعظیم کند و بزرگ‌بدارد، در راه نابود کردن اسلام قدم برداشته است.»^۱

متأسفانه در بررسی‌هایی که شده است

۱. بحارالانوار، ج ۲، ص ۱۱۴؛ شیخ مفید، الارشاد، ج ۲، ص ۱۷۱.

۲. بحارالانوار، ج ۲، ص ۳۰۸.

۱. حر عاملی، وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۲۷۱؛ بحارالانوار، ج ۷۲، ص ۲۶۵.

بیشتر مدعیان از مردان هستند؛ ولی بیشتر فریب خوردگان از بانوان می باشند!! لذا زنان جامعه اسلامی وظیفه دارند خود را به علم و معرفت اسلامی، مجهز سازند تا هنگام ظهور و بروز مدعیان دروغین، به مقابله با آنان برخیزند و فریب خوردگان را به قرآن و اهل بیت علیهم السلام دعوت کنند.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «... هرگاه بدعتی در اسلام دیدید... مردم را از آنان بر حذر دارید تا بدعت هایشان را یاد نگیرند. خداوند در برابر این کار، برای شما حسنات می نویسد و به سبب آن درجات شما را در آخرت بالا می برد.»^۱

ج. رعایت ادب و محبت نسبت به امام علیه السلام

یکی از فعالیت های مهم مهدوی این است که آن حضرت یاد نشود، مگر با القاب مبارکش، مانند: حجت، مهدی، صاحب الامر، حضرت صاحب الزمان و... البته در مواقعی که نام بردن

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۳۷۵.

نام حضرت مشکلی برای دوستان آن حضرت ایجاد می‌کند، (مثل یاد کردن اسم شریف در مواقع ترس در محافل و مجالس دشمنان دین)، باید تقیه کرد. همچنین و لازم است هم خودمان رعایت ادب را بکنیم و هم به دیگران پیاموزیم که امام دارای شرافت و منزلت والایی است و احترام خاصی دارد. ضمناً یاد کردن از او باید با نهایت ادب و احترام خاص باشد. گاهی به تعریف و تمجید بعضی از اشخاص عادی می‌پردازیم؛ اما امام با این مهربانی و عظمت را با رعایت ادب یاد نکنیم! البته این رعایت ادب، باید با محبت همراه باشد. و دربارهٔ وجوب محبت ائمه علیهم السلام تردیدی نیست و اینکه دوستی ایشان، بخشی از ایمان و شرط قبولی اعمال است. «رسول خدا صلى الله عليه وسلم فرمود: «خداوند را دوست بدارید به جهت آنچه از نعمت‌های خویش به شما می‌دهد و مرا به جهت دوستی خدای عزوجل دوست بدارید و اهل بیت علیهم السلام

را به خاطر دوستی من دوست بدارید». ^۱ لذا باید حب و دوستی امام زمان علیه السلام را در دل‌های مردم - بخصوص نسل جوان - پویا کرد. این محبت باید به حدی باشد که از طرف امام زمان کارهای خوبی انجام دهد و ثواب آنها به محضر آن حضرت اهدا نماید، مثلاً از طرف ایشان حج به جای آورد و یا به حرم‌های رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه معصومین علیهم السلام برود. در هر حال باید از خداوند بخواهیم تا یاد و عشق حضرت، همیشه سرلوحه اعمال و رفتار ما قرار گیرد تا مستوجب عذاب و قهر الهی نباشیم.

از امامان معصوم علیهم السلام این ادعا آمده است: «اللهم اغفر لی الذنوب الّتی تنزل النقم»؛ «بار خدایا! بر من پیامرز گناهانی را که مایه نزول نقت هستند» و بدون تردید فراموش کردن یاد امام و غفلت از آن حضرت، نقت و بلای زرگی است که در دنیا و آخرت عواقب سوئی

۱. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۲۱۸ (به نقل از: امالی،

در پی دارد.»^۱

د. ذکر مناقب و فضایل حضرت مهدی موعود علیه السلام

بیان مناقب و فضایل اهل بیت علیهم السلام - بویژه حضرت مهدی علیه السلام از وظایف منتظران است. عمل به این وظیفه باعث می شود که آنان پویا فعال باشند و نسبت به ظهور حضرت از خود تلاش و اشتیاق خاصی نشان دهند. حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمودند: «هیچ چیز بر ابلیس و لشگریانش دشوارتر نیست از اینکه برادران ایمانی، با یکدیگر دیدار کنند، و همانا دو مؤمن با یکدیگر دیدار می نمایند که به یاد خدا باشند. آن گاه فضایل ما را یادآوری کنند؛ در این حال گوشت سالمی بر صورت ابلیس باقی نمی ماند، تا جایی که روح پلیدش به التماس می افتد از فرط آن که درد می کشد. پس فرشتگان آسمان و بهشت متوجه می شوند و او را لعنت می کنند تا اینکه هیچ فرشته مقربی باقی

۱. مکیال المکارم، ج ۲، ص ۴۳۵. (دعای حضرت خضر نبی علیه السلام، دعای شب نیمه شعبان و شب جمعه).

نماند، مگر اینکه بر او لعنت فرستد که زبون و باحسرت و مردود می‌افتد.»^۱

پس با شرکت در مجالس مهدوی و جلساتی که فضایل و مناقب آن حضرت بیان می‌شود، می‌توان زمینه ساز ظهور شد؛ امام رضا علیه السلام می‌فرماید: «هرکس در مجلسی بنشیند که امر ما در آن زنده می‌گردد، روزی که دل‌ها می‌میرند، دل او نخواهد مرد.»^۲ و در جایی دیگر امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «خداوند رحمت کند کسی که امر ما را احیاء نماید.»^۳

زنان منتظر با تشکیل مجالس به نام اهل بیت علیهم السلام و امام زمان علیه السلام و دعوت از کارشناسان معتبر، ضمن اینکه جلوی برخی از جلسات انحرافی را می‌گیرند؛ می‌توانند دوست داران اهل بیت علیهم السلام را افزایش دهند و آنان را با معارف ناب مهدوی آشنا کنند.

۱. اصول الکافی، ج ۲، ص ۱۸۸، ح ۷.

۲. بحار الانوار، ج ۴۴، ص ۲۷۸.

۳. همان، ص ۲۸۲.

هـ مداومت به خواندن دعای غریق

– برنامه دیگری که زنان منتظر می‌توانند انجام دهند، مداومت در خواندن دعا، بخصوص خواندن دعای غریق است که شیخ صدوق به سند خود از عبدالله بن سنان از امام صادق علیه السلام روایت کرده است. آن حضرت فرمود: «پس از این شبهه‌ای شما را خواهد رسید که بدون نشانه دیده شدنی و امام هدایت کننده‌ای خواهید ماند و از آن نجات نمی‌یابد، مگر کسی که دعای غریق را بخواند و آن این‌گونه است:

«یا الله یا رحمن یا رحیم یا مقلب القلوب ثبت قلبی علی دینک»؛ «ای خداوند! ای رحمان! ای مهربان! ای دگرگون کننده دل‌ها! دل من را بر دینت پایدار کن». راوی گوید من گفتم: «یا الله یا رحمن یا رحیم یا مقلب القلوب و الابصار ثبت قلبی علی دینک»؛ حضرت فرمود: «البته خداوند دگرگون کننده دل‌ها و دیده‌ها است؛ ولی همین طور که من می‌گویم، تو نیز بگو: «یا مقلب

القلوب ثبت قلبی علی دینک».^۱

امام صادق علیه السلام نیز می‌فرماید: «در زمان حیرت و سرگردانی (یعنی دوران غیبت امام زمان علیه السلام نجات نمی‌یابد؛ مگر کسی که دعای غریق را بخواند.»^۲

البته جدای از خواندن دعای غریق، درود و صلوات بر آن حضرت هم از اقسام دعا است و علاوه بر این گونه اعمال هدیه نماز مخصوص و قرائت قرآن به آن حضرت هم می‌تواند از جمله برنامه‌های مفید در این زمینه به حساب آید.

و. صدقه دادن به نیابت از حضرت مهدی علیه السلام

یکی از نشانه‌های مودت و دوستی، صدقه - دادن برای سلامتی حضرت یا صدقه دادن از طرف ایشان است. از سفارش‌های سید ابن طاووس رحمته الله علیه به فرزندش این است که: «... صدقه دادن از سوی آن جناب را پیش از صدقه دادن

۱. کمال الدین، ج ۲، ص ۳۵۱؛ اعلام السوری، ص ۴۳۲؛

بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۴۹

۲. الغیبة نعمانی، ص ۸۱.

از سوی خودت و عزیزانت قرار ده...»^۱

کسی که به سبب صدقه دادن از سوی برادران مؤمن خود، استحقاق پاداش می‌یابد، از سوی حضرت ولی عصر علیه السلام، مستحق ثواب و پاداش بزرگ‌تری خواهد بود و شایستگی آن را دارد که به برترین ثواب‌های صدقه دهندگان نایل گردد. چون این عبادت را به نیابت از بهترین انسان عالم انجام می‌دهد و بدون تردید هر قدر که ارتباط و خصوصیت بین او و بین امامش علیه السلام، کامل‌تر و تمام‌تر باشد ثوابش؛ در صدقه دادن از سوی آن حضرت فزون‌تر خواهد بود.^۲

ز. مهیا و مطیع امام بودن

منتظران ظهور حضرت مهدی علیه السلام، باید در همه حال و در هر ساعتی آماده و گوش به فرمان باشند و زندگی خود را به نوعی مدیریت کنند که بی صبرانه منتظر دستورات حضرت

۱. کشف المحجّه، ص ۱۵۲.

۲. ر.ک: مکیال المکارم، ج ۲، ص ۳۰۲.

باشند و در راه آمادگی ظهور هر چه در توان دارند دریغ نکنند. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «لِيعِدَّنْ أَحَدَكُمْ لَخُرُوجِ الْقَائِمِ وَلَوْ سَهْمًا فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا عَلِمَ ذَلِكَ مِنْ نِيَّتِهِ رَجُوتَ لَنْ يَنْسِيَ فِى عَمْرِهِ حَتَّى يَدْرِكَهُ وَ يَكُونُ مِنْ أَعْوَانِهِ وَ انصَارِهِ؛ «باید هر یک از شما برای خروج قائم، اسلحه آماده کنید؛ چون وقتی خداوند ببیند کسی به نیت یاری مهدی علیه السلام اسلحه تهیه کرده است، امید می‌رود خداوند عمر او را دراز کند تا ظهور را درک کند، و از یاوران مهدی علیه السلام باشد.»^۱

آماده کردن اسلحه در اینجا بدین معناست که چون حضرت نیاز به ابزار مبارزه با دشمنان خدا دارد، هرکس در حد توان باید خود را مهیا و آماده کند و این مسئولیت خاص مردان نیست؛ بلکه متوجه زنان هم می‌باشد.

زنان منتظر باید در ابعاد مختلف آماده ظهور حضرت باشند و عصر غیبت کبری، دوران تمرین اطاعت و آماده سازی برای اجرای

۱. الغیبة نعمانی، ص ۱۷۳.

دستورات حضرت مهدی علیه السلام است. امام خمینی رحمته الله علیه می فرمود: «ما باید خودمان را برای آمدن آن حضرت مهیا کنیم...»^۱ و این امکان ندارد مگر اینکه از خود آمادگی نشان دهیم و منتظر واقعی باشیم. به راستی برترین اعمال انتظار فرج است؛ یعنی باید برای ظهور کاری انجام بدهیم، نه اینکه در گوشه‌ای بنشینیم و فقط بگوییم! چرا آقا نمی آید!

البته زنان ضمن اینکه خود را آماده اجرای فرمان‌های امام و ظهور می‌کنند، باید فرزندان شجاع و انسان‌های کاردان را هم تحویل جامعه مهدوی بدهند؛ و چنان‌که امام خمینی رحمته الله علیه فرمود: «زن‌ها مردان شجاع را در دامن خود بزرگ می‌کنند. قرآن کریم انسان ساز است و زن‌ها نیز انسان ساز، وظیفه زن‌ها انسان سازی است.»^۲

از ابو عبدالله جعفری می‌گوید: «حضرت ابوجعفر محمدبن علی امام باقر علیه السلام به من فرمود:

۱. صحیفه نور، ج ۱۳، ص ۲۰۷؛

۲. همان، ج ۶، ص ۳۰۰.

منتهای زمان مرابطه نزد شما چند روز است؟
 عرض کردم: چهل روز. فرمود: «ولسی مرابطه ما،
 مرابطه‌ای است که همیشه هست و هرکس در راه
 ما اسبی را مهیا نماید، به مقدار دو وزن آن تا
 مادامی که آن را نگه داشته، برایش ثواب خواهد
 بود، و هرکس سلاحی را برای یاری ما مهیا سازد
 تا وقتی که نزد او هست، به مقدار وزن آن برایش
 ثواب خواهد بود. از یک بار و دوبار و سه بار و
 چهار بار بی تابی نکند...»^۱

۶. جدیت در عبادات و حفظ دین

عبادت خداوند و داشتن زندگی معنوی،
 باعث می‌شود انحراف در جامعه کم گردد و
 نورانیت آن زیاد گردد و در نتیجه انسان و
 اطرافیان او از آسیب‌های اعتقادی در امان
 بمانند. اگر زنان بتوانند توجه عمیق به اسرار و
 معارف اصیل عبادات داشته باشند و مباحثات
 اسلامی و عبادات را به خوبی بشناسند، موفق
 خواهند شد دیگران را هم به سوی خداوند

۱. روضه کافی، ص ۳۸۱، ح ۵۷۶.

رهنمون سازند از این رو زنان که نقش کلیدی در تربیت و حضور بیشتر در مسائل عبادی دارند در صورتی می‌توانند فرزندان را به سوی معنویت سوق دهند که فلسفه و اسرار عبادی برای خود آنان حل شده باشد. اینان می‌توانند اولاد و افراد جامعه را عاشق عبادت کنند و بکوشند افراد تحت تربیتشان عبادت را دوست داشته و از دین خدا پاسداری نمایند.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «... یملا قلوب العباد عبادة...»؛ «حضرت مهدی علیه السلام دل‌های بندگان را، عاشق عبادت می‌کند...»^۱ این عشق به عبادت و جدی گرفتن آن، باعث بندگی و نزدیکی انسان به خدا می‌شود و شیطان از انسان فرار می‌کند، همان‌گونه که در مورد حضرت مهدی علیه السلام می‌خوانیم: «... به یخرج ذل الرق من اعناقکم...»^۱

یکی از ابزارهایی که شیطان را از انسان دور

۱. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۷۴.

۱. همان، ص ۷۵.

می‌کند، بر پایی نماز است؛ و از اهداف اصلی امام زمان علیه السلام در دوران ظهور بر پا داشت نماز است. زیدبن علی می‌گوید: «اذا قام القائم من آل محمد علیهم السلام يقول: ايها الناس نحن الذين وعدكم الله في كتابه، الذين ان مكناهم في الارض اقاموا الصلاة...»؛ «هنگامی که قائم آل محمد علیهم السلام قیام کند، می‌فرماید: ای مردم! ما کسانی هستیم که خداوند در قرآن وعده آنان را به شما داده است، آنجا که فرمود: کسانی که اگر مادر روی زمین به آنان امکانات دهیم نماز را به پا می‌دارند.»^۱

حفظ دین و جدی گرفتن عبادات باعث عزت و سربلندی اسلام می‌شود و بر باور و اعتقاد دیگران به اسلام می‌افزاید. امام صادق علیه السلام در باره امام مهدی نقل شده است: «اذله على المؤمنين، اعزة على الكافرين»، (در برابر مؤمنان، ذلیل و فروتن و در برابر کافران باعزت

و عزیز است.^۱ از برکاتی که حفظ دین و جدی گرفتن عبادات دارد این است که انسان پیوسته به یاد آن حضرت می‌باشد و او را ناظر و شاهد بر اعمال می‌بیند. وقتی هم که یقین پیدا کرد در پیش چشم او قرار دارد، حتماً در نگه‌داری و حفظ دین تلاش چند برابری خواهد داشت. اگر زنان جامعه ما این طور عمل کنند، خانواده و فرزندان به هویت واقعی خود می‌رسند و در برابر گناه مقاومت نموده و انگیزه‌ای برای خود سازی و دیگر سازی پیدا می‌کنند.

۷. ایجاد ظرفیت‌های لازم

از جمله وظایف زن منتظر این است که بکوشد در سختی‌ها و دشواری‌های مسیر ظهور، با عزمی جدی گام بردارد و در دوران غیبت کبری، صبور و مقاوم باشد. زیرا اصلاح امور کاری بسیار سخت و دشوار است؛ همان‌گونه که بسیاری از زنان برای به دست آوردن اندام مناسب، خود را پایبند به رژیم‌های

۱. الغیة نعمانی، ص ۳۱۶، باب ۲۱.

غذایی می‌کنند و دقت در ظاهر خود دارند و دشواری‌های آن را تحمل می‌کنند، برای پرورش و زیباسازی روح خویش نیز باید عزم جدی داشته باشند و خود را ملتزم به یک رژیم روحی و معنوی کنند. با این تلاش ظرفیت‌های لازم را به دست می‌آورند و در برابر دشواری‌ها و موانع ظهور مقاوم می‌باشند.

نگهداری دین و ترویج آن، نیاز به صبر و حوصله دارد و نیازمند ظرفیت‌هایی است که باید آنها را ایجاد کرد. زن باید در این دوران رنج زحمت را قبول کند تا بتواند در برابر دشواری‌های دوران غیبت، مقاوم باشد؛ چنان‌که امام خمینی ره فرمود: «شما بحمدالله زحمت کشیدید، رنج بردید و در همه مراحل پایداری کردید و بانوان ایران در همه جا فعالیت کردند... همه اینها پیش خدای تبارک و تعالی مشکور است و شماها مورد عنایت حق تعالی هستید و مادامی که به این تعهد باقی باشید،

خدای تبارک و تعالی شما را نصرت می‌کند»^۱.
 اگر زنان جامعه اسلامی، می‌خواهند تصمیم
 و عزمی راسخ در یاری رسانی به امام زمان علیه السلام
 داشته باشند، باید در برابر هر نوع تهاجم فکری
 و... قوی و استوار باشند. لازمه این امر این
 است که هر روز بعد از انجام فرایض
 (بخصوص نماز صبح)، با امام خود تجدید
 بیعت کنند تا در این راه ثابت قدم بمانند و یا
 هر جمعه با ایشان تجدید بیعت نمایند.

زنان با صبوری خود، نقش مهمی در عمل
 به سفارش پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم دارند، چرا که می‌توانند
 خانواده و فرزندان و حتی برادران و خواهران
 دینی خود را به ایمان به حضرت مهدی
 موعود علیه السلام و صبر در زمان غیبت دعوت کنند و
 باعث شوند آنها از فتنه‌ها، بلاها، محنت‌ها، و
 اذیت‌های این دوران در امان بمانند. براساس
 آموزه‌های دینی، هرکس صبر کند و انتظار
 بکشد، به فرج و پیروزی نایل می‌گردد، یعنی،

صبر در ظهور و عدم تعجیل در آن، خود نوعی عبادت است و نتیجه آن ایجاد ظرفیت‌های لازم در برابر دشواری‌های دوران غیبت است. راوی می‌گوید: از امام موسی کاظم علیه السلام درباره فرج پرسیدم، فرمود: «آیا نمی‌دانی که انتظار فرج از فرج است؟ گفتم: نمی‌دانم، مگر اینکه شما به من بیاموزید، فرمود: «آری، انتظار فرج بخشی از فرج است.»^۱

۸. صبر و صبوری

صبر در زمان غیبت امام عصر علیه السلام چند گونه است:

۱. صبر بر طول غیبت؛ به اینکه از شتابزدگانی نباشد که به سبب طولانی شدن غیبت دل‌هایشان قساوت می‌گیرد؛ زیرا شتابزدگان در مورد امام علیه السلام به تردید می‌افتند.
۲. صبر بر آنچه از آزار و استهزا و تکذیب و مانند آنها از مخالفان خود می‌بیند.

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۱۳۰، ح ۲۹.

۳. صبر بر اقسام بلاها و محنت هایی که بر او وارد می شود.

۴. صبر بر آنچه از گرفتاری مؤمنان به دست معاندان و آزار مخالفین نسبت به ایشان می بیند؛ در صورتی که نتواند آنها را خلاص کند و از ایشان دفاع کند.^۱

خداوند در قرآن می فرماید: یا ایها الذین امنوا اصبروا و صابروا و رابطوا و اتقوا الله لعلکم تفلحون؛ «ای کسانی که ایمان آورده اید، شکیبایی کنید و با اتکا به صبر و پایداری یکدیگر، بر مقاومت خویش بیفزایید و در امور دین و دنیا با یکدیگر همبستگی داشته باشید و از عذاب خدا پروا کنید، شاید که نیکبخت شوید.»^۲

در واقع انسان با صبر و تحمل مشکلات، می تواند دین دار باشد و در سختی دوران غیبت تحمل خود را بالا ببرد. انسان هایی در این راه موفق اند که صبر پیشه کنند و تقوا داشته باشند؛

۱. رک: مکیال المکارم، ج ۲، ص ۴۱۵.

۲. آل عمران (۳)، آیه ۲۰.

یعنی، خدا محور باشند تا راه دشوار انتظار را به خوبی طی کنند.

امام صادق علیه السلام می فرماید: «خداوند رسول خود را به مکارم اخلاق اختصاص داد، پس خودتان را بیازمایید. اگر در شما آن اخلاق بود، خداوند را حمد و سپاس گوید و اگر نبود، از خداوند کمک بخواهید و برای دست یابی به آنها به درگاه خداوند التماس کنید.» پس حضرت آن موارد را نام بردند: «یقین، قناعت، صبر، شکر، خویشتن داری، خلق نیکو، سخاوت، غیرت، شجاعت و مروّت.»^۱

پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم در خطبه روز غدیر نیز توصیه فرموده بود که: در زمان غیبت امام غائب علیه السلام صبر پیشه کنید و یکدیگر را به صبر سفارش نمایید.^۲

۹. حفظ آبروی مسلمان

از حضرت علی علیه السلام نقل شده که از جمله

۱. اصول کافی، ج ۲، ص ۵۶، ح ۲.

۲. ری: اقبال الاعمال، ص ۴۵۷.

اموری که حضرت مهدی علیه السلام بر آن با اصحاب خود پیمان می‌بندد، هتک حرمت نکردن افراد است. آنجا که می‌فرماید: «بیا یعون علی الله یهتکوا حریماً محرماً و لا یسبوا مسلماً و لا یهجموا منزلاً و لا یضربوا احداً الا بالحق...»؛ [آنان بر اصولی با حضرت بیعت می‌کنند که از آن جمله این است که] هتک حرمت فرد آبرومندی را نکنند و کسی را سب و دشنام ندهند و به منزلی هجوم نیاورند و کسی را به جز به حق نزنند...»^۱ در مورد حفظ آبرو سفارهای زیادی در اسلام شده که دقت و رعایت آن بر هر مسلمانی واجب است.

۱۰. نخوردن مال یتیم

از جمله پیمان‌های نقل شده در مورد امام زمان علیه السلام این است که حضرت با کارگزاران و یاران خود بیعت می‌بندد که: مبادا مال یتیمی را پایمال کنند و به ناحق کسی آن را تصرف نمایند. «انا معکم علی ان... لا تاکلوا مال الیتیم»؛

۱. الملاحم و الفتن فی ظهور الغائب المنتظر (عج)، ص ۱۴۹.

«من با شما هستم در صورتی که مال یتیم را نخورید.»^۱ این وظیفه می‌تواند در مورد یاوران حضرت مهدی علیه السلام و پیروان او هم صدق کند.

۱۱. دشنام ندادن

طبق روایت امام علی علیه السلام، از جمله پیمان‌هایی که حضرت مهدی علیه السلام از کارگزاران اخذ می‌کند، دشنام ندادن به مردم است: «انا معکم علی ان... لا تشتمون...»؛ «من با شما هستم در صورتی که... کسی را دشنام ندهید.»^۲

زنان و بانوان با توجه به این توصیه باید مراقب زبان خود در محیط خانواده و جامعه باشند و در تربیت فرزندان نیز به این امر مهم بقت نمایند.

۱۱. پایداری و مقاومت در دین داری

پایداری و مقاومت در برابر بدعت‌ها و حرافات و حفظ ارزش‌ها برای انسان‌های منتظر

۱. بحار الانوار، ج ۲، ص ۱۵۵: الخصال، ج ۲، ص ۵۴۳.

۲. منتخب الاثر، ص ۱۵۴.

سخت است و باید با صبر و حوصله و کمک جستن از خداوند آن را انجام دهند. در اینجا باید روحیه پایداری و مقاومت را در خود بالا ببرند تا بتوانند دین و آرمان‌های اصیل را حفظ کنند؛ بخصوص اینکه پایداری در دین در ابعاد روحی، معنوی و جسمی آن، باید به درستی انجام گیرد. ائمه اطهار علیهم السلام و بزرگان دینی، همراه دین داری، به پایداری در دین - نیز توصیه می‌کنند. و اگر انسان منتظر بتواند از دین خود به خوبی محافظت کند، به مقام والایی خواهد رسید و مورد عنایت خواهد بود دین داری نیز میسر نمی‌شود، مگر اینکه انسان تلاش کند ایمان به خدا را در خود تقویت کند و با بصیرت کامل گام به عرصه اجتماع بگذارد. البته در عصر حاضر، انسان‌های دین دار و مقاوم زیاد هستند؛ بخصوص در قشر بانوان اینان باید بکوشند این امر را حفظ کرده و باعث ارتقای ایمان دیگران هم گردند.

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «الا خبرکم بما لا

يقبل الله عزوجل من العباد عملا الابيه؟ فقلت بلى

فقال: «شهادة ان لا اله الا الله و ان محمداً عبده و رسوله... و الانتظار للقائم»؛ «خبر دهم شما را به چیزی که خداوند، عمل بندگان را جز با آن نمی پذیرد؟ گفتم: بلی، حضرت فرمود: باور به خدای یکتا و بندگی و پیامبری محمد صلی الله علیه و آله و چشم داشتن به ظهور قائم علیه السلام»^۱

بخش چهارم:

ویژگی‌های زنان منتظر

یکی از مهم‌ترین شرایط ظهور، کامل شدن اصحاب و یاران امام زمان علیه السلام است. اینان کسانی‌اند که ظهور امام زمان علیه السلام جزو دغدغه‌های اصلی آنان است و بدین جهت می‌کوشند زندگی خود را طوری طراحی کنند که در راستای رضای خدا و امام باشد. برترین یاران حضرت مهدی علیه السلام همان یاوران خاص ایشان هستند که بسیار مقتدر، عادل و کارآمد می‌باشند. بر این اساس بر زن منتظر، بایسته است که ویژگی‌های یاران حضرت را مدنظر قرار دهد تا خود را با آنها منطبق سازد. این ویژگی‌ها و اوصاف عبارت است از:

۱. خداشناس حقیقی

اصحاب حضرت مهدی علیه السلام - که پنجاه زن نیز در میان آنها هستند - همگی خداشناس

واهل توحیدند. حضرت علی علیه السلام می فرماید:
 «... و هم الذین وحدوا الله حق توحیده...»؛ «...
 و آنان کسانی اند که خداشناس حقیقی بوده و
 اهل توحید می باشند.»^۱ در واقع اینان
 خداخواهی و خداپرستی عمیق آنان باعث
 یکدلی و یک رنگی میان آنان می شود؛ چنان که
 امام علی علیه السلام می فرماید: «قلوبهم مجتمعه».^۲

در قرآن خداوند می فرماید: «یا ایها الذین من
 یرتد منکم عن دینه فسوف یأتی الله بقوم یحبهم و
 یحبونه اذلة علی المؤمنین اعزة علی الکافرین یجاهدون
 فی سبیل الله و لا یخافون لومة لائم ذلك فضل الله
 یؤتیه من یشاء و الله واسع علیم»؛

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید! هر کس از
 شما از آیین خود بازگردد و خداوند جمعیتی را
 می آورد که آنها را دوست دارد و آنان نیز او را
 دوست دارند، در برابر مؤمنان متواضع و در
 برابر کافران سرسخت و نیرومندند. آنها در راه

۱. بشارة الاسلام، ص ۲۵۹.

۲. همان، ص ۲۲۰.

خدا جهاد می‌کنند و از سرزنش هیچ ملامت‌گری هراس ندارند. این فضل خداست که به هر کس بخواهد و شایسته ببیند، می‌دهد. [فضل خداوند وسیع و خداوند داناست].^۱

امام علی (علیه السلام) در تفسیر این آیه می‌فرماید: «هم اصحاب القائم»؛ «آنان یاوران امام قائم هستند.»^۲ پس ویژگی مهم زن منتظر باید خداشناسی و توحید باشد تا در برابر هر نوع مسائلی مقاوم باشد و خداوند او را یاری نماید.

۲. شب زنده داری و انسان صالحه

درباره اصحاب حضرت مهدی (عج) از امام صادق (علیه السلام) نقل شده که آنان اهل شب زنده داری اند! «... لاینامون اللیل، لهم دوی فی صلاتهم کدوی النحل یتون قیاما علی اطرافهم...» «آنان شب را نمی‌خوابند، در نمازشان زمزمه‌ای چون زنبور دارند، شب‌ها در حال قیام بر روی

۱. مائده (۵)، آیه ۵۴

۲. منتخب الاثر، ص ۴۷۵.

پاهای خود می ایستند...»^۱

از آن جا که در میان اصحاب امام زمان علیه السلام زنان هم وجود دارند این صفت شامل آنها نیز می شود. البته در عصر ما، حضور زنان در محافل معنوی و مسائل عبادی پررنگ تر از مردان است.

قرآن می فرماید: «و لقد كتبنا في الذبور من بعد

الذکر ان الارض يرثها عبادي الصالحون»^۲

امام باقر علیه السلام در تفسیر این آیه می فرماید:

«مراد از بندگان صالح، اصحاب حضرت

مهدی علیه السلام هستند که در آخرالزمان می آیند»^۳

یعنی، زن منتظر باید صالح و خوب باشد و در

امور زندگی و عبادت اهل شب زنده داری بوده

و تقوا و پرهیزگاری پیشه کند.

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۰۸.

۲. انبیاء (۲۱)، آیه ۱۰۵.

۳. اثبات الهداة، باب ۳۲، ح ۴۱۹.

۳. امانت داری

بانوان شیعه باید با تبعیت و پیروی از امام خود، امانت دار باشند، همان‌گونه که درباره حضرت مهدی علیه السلام آمده است: «و الحافظ لما استودع»؛ او نگه دار هر چیزی است که نزد او به امانت سپرده شده است.^۱ زن مسلمان نیز با الگو قرار دادن امام خود، باید امانت دار خوبی باشد؛ چرا که بزرگ‌ترین امانت نزد او فرزندان هستند و او باید برای رسیدن به آرمان‌های آینده ما آنها را به خوبی تربیت کند.

۴. اخلاص

زنان منتظر و پیرو مهدی موعود علیه السلام ما باید اهل اخلاص و تواضع باشند؛ چرا که آن حضرت برای تکمیل نیروهای خود، نیازمند افراد مخلص است. امام جواد علیه السلام می‌فرماید: «... فاذا اجتمعت له هذه العدة من اهل الاخلاص اظهر الله امره...»؛ «... چون برای حضرت، این مقدار از مخلصان فراهم شود، خداوند امر او را

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۲۶۹.

ظاهر خواهد نمود...»^۱ زنان جامعه مهدوی اگر اخلاص واقعی داشته باشند؛ بینش عمیق تری نسبت به امام زمان علیه السلام پیدا خواهند کرد. امام سجاد علیه السلام می فرماید: آنان [یاران حضرت مهدی] به امامت امام مهدی علیه السلام اعتقاد راسخ دارند.^۲

۵. شجاعت

بانوان باید در تمام امور، شجاعت و درایت لازم را در تصمیم و موضع گیری داشته باشند و نباید از ملامت افراد ملامت گر بهراسند و در راه حقی که انتخاب کرده اند، ثابت قدم بمانند. در روایتی که درباره امام زمان علیه السلام آمده است: «و لا يأخذه في الله لومة لائم»؛ «و در راه خدا از ملامت هیچ ملامت کننده ای نمی هراسد».^۳

از آنجایی که جهاد و مبارزه، امام مهدی علیه السلام از آنجایی که جهاد و مبارزه، امام مهدی علیه السلام جهانی و فراگیر است؛ یاران آن حضرت نیز

۱. شیخ صدوق، کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۳۷۷.

۲. بحار الانوار، ج ۳۶، ص ۳۸۶.

۳. همان، ج ۵۲، ص ۳۵۴.

باید شجاعت و جسارتی درخور و عزم‌هایی پولادین داشته باشند؛ چرا که بدون آن، قدم‌ها یارای حرکت نخواهند داشت. حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «کلهم لیوثٌ قد خرجوا من غابا تهم لوأنهم هموا باز الة الجبال لا زالوها عن مواضعها»، «همه شیرانی‌اند که از بیشه‌ها خارج شده‌اند و اگر اراده کنند، کوه‌ها را از جا برمی‌کنند.»^۱

امام سجاد علیه السلام هم درباره شجاعت یاران آن حضرت صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «جعلت قلوبهم کزبرا الحديد»، (دل‌هایشان چون پاره‌های آهن شده است).^۲

۶. ایثار

یاران حضرت مهدی علیه السلام سختی‌ها را به جان می‌خرند و از خوشی‌ها و لذایذ چشم می‌پوشند و با دست‌های مهربانشان، خوبی‌ها و خوشی‌ها را به دیگران بذل و بخشش می‌کنند تا از این رهگذر، قلب‌ها را نرم کنند و رهیدگان

۱. سید مصطفی آل سید حیدر، بشارة الاسلام، ص ۲۲۰.

۲. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۷؛ الخصال، ج ۲، ص ۵۴۱.

را به دامان پر از مهر و محبت دین برگردانند. آن چنان که رسول خدا صلی الله علیه و آله از حق اهل بیت خود چشم می‌پوشاند و آنان را در تنگنا و مضیقه قرار می‌داد تا دیگران به رفاه برسند و از این رهگذر دل هایشان نرم و نسبت به دین مایل گردد.

حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: «کان من تألفه لهم ان کان الناس فی السکن و القرار و الشبع و الری و اللباس و الوطا و الدثار» و نحن اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله لا سقوف لبیوتنا و لا ابواب و لا سور الا الجرائد و ما شهمعا و لا وطا لنا و لا دثار علینا تداولنا الثوب الواحد فی الصلاة اکثرنا و نطوی الایام و اللیالی جوعاً عامتنا... فیوثر به رسول الله صلی الله علیه و آله ارباب النعم و الاموال تالفاً منه لهم و استکانه منه لهم؛ «از جمله مهربانی‌های پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت به مردم این بود که آنان در آرامش، سیری و پوشش بودند، زیرا انداز و روانداز داشتند؛ ولی خانه‌های ما (خاندان او) سقف و در و دیواری به جز شاخه‌های خرما و مانند آن نداشت و فرش و رواندازی نداشتیم. بیشتر ما، برای نماز تنها لباس مان را دست به دست می‌چرخاندیم و

روزها و شب‌های سالمان را به گرسنگی سپری می‌کردیم... او از سر مهربانی و فروتنی، صاحبان نعمت و مکنت را بر ما مقدم می‌داشت.^۱

۷. بردباری و ساده زیستی

هیچ کاری بدون زحمت و سختی نتیجه نمی‌دهد و باید در آن جدیت و تلاش صورت گیرد و با بردباری و شکیبایی پی گیری شود. تصور اینکه در عصر ظهور کارها، خود به خود سامان می‌یابد و بدون تحمل مشقتها و انحرافات از جامعه می‌رود و از همان ابتدای دوران ظهور همه غرق در رفاه و لذت می‌شوند، خیالی خام و تصویری باطل است.

یاران امام زمان عج در راه تحقق آرمان‌های جهانی و برقراری حکومت عدل، مشکلات و مصیبت‌های فراوانی پیش روی دارند. از این رو حضرت یارانی می‌خواهد که بردبار و شکیبا باشند. امام صادق عج می‌فرماید: «ما لباس القائم الا الغلیظ و ما طعامه الا الجشب؟»؛ «مگر می‌شود امام

زمان علیه السلام خود لباس خشن بپوشد، ولی یاران و همراهانش غرق در رفاه و خوشی باشند؟^۱

امام علی علیه السلام هم در وصف یاران حضرت مهدی علیه السلام می فرماید: «انه ياخذ البيعة عن اصحابه ان لا يکنزوا ذهباً و لافضة و برأاً و لاشعيراً و يلبسون الخشن من الثياب»؛ «او از یارانش بیعت می گیرد که طلا و نقره‌ای نیندوزند و گندم و جویی ذخیره نکنند و لباس خشن بپوشند.»^۲

یاران حضرت مهدی علیه السلام اعمال و عبادات خود را هیچ می‌پندارند و با بردباری و گذشت و ساده‌زیستی به خداوند منت نمی‌گذارند. امام علی علیه السلام در این باره فرمود است: «... لم يمتوا علي الله بالصبر و لم يستعظموا بذل انفسهم في الحق»؛ «یاران مهدی علیه السلام کسانی‌اند که به جهت بردباری‌شان، بر خداوند منت نمی‌گذرانند و از اینکه جان خود را در کف اخلاص نهاده‌اند، احساس بزرگی نمی‌کنند.»^۱

۱. بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۵۴.

۲. منتخب الاثر، ص ۴۶۹.

۱. ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۹، ص ۱۲۹.

۸. صلابت و استواری

ویژگی دیگر یاران حضرت مهدی علیه السلام استواری و صلابت است؛ چنان که امام صادق علیه السلام می فرماید: «قلوبهم کزبر الحديد لاتزلهم الرياح العواصف»؛ یعنی قلوب یاران و زمینه سازان ظهور امام عصر علیه السلام در مقابل دشمنان و طاغوتیان به تکه های آهن بدل شده و هیچ گونه انفعالی از خود در مقابل برنامه های شوم دشمن نشان نمی دهند.^۱

در عصر حاضر که انواع و اقسام تهاجمات فرهنگی از سوی دشمن برای استحاله فرهنگی جامعه دینی صورت می گیرد، زنان جامعه باید با صلابت و استواری به مقابله پردازند و ضمن ارتقای معرفتی خود، با شیوه های مختلف با نوآوری های زیبا و دلنشین فرزندان خود در برابر این حمله ها حفظ کنند و از دشمن نهراسند و عقب نشینی نکنند. در واقع یاران امام زمان علیه السلام ضمن استواری در مبارزه با دشمن،

۱. بحار الانوار، ج ۶۰، ص ۲۱۶.

چون انگیزه الهی دارند، هیچ وقت خسته نمی‌شوند: «لا یملّون من الحرب»؛ «از مبارزه با دشمن خسته نمی‌شوند.»^۱

همین طور این صلابت و استواری را در برابر شبهات هم باید داشته باشند و ذره‌ای نسبت به بصیرت لازم که به دست آورده‌اند، متزلزل نشوند. امام سجاد علیه السلام می‌فرماید: «انَّ الله تبارک و تعالی اعطا هم من العقول و الافهام و المعرفة ما صارت به الغیبة عندهم بمنزلة المشاهدة»؛ «خداوند تبارک و تعالی آنها را آن چنان از عقل و فهم و شناخت برخوردار کرده است که غیبت امام علیه السلام برای آنان به منزله مشاهده و حضور درآمده است.»^۲

۱. همان، ج ۶۰، ص ۲۱۶.

۲. همان، ج ۵۲، ص ۱۲۲.

بخش پنجم:

مسئله رجعت و زنان

یکی از اعتقادات مهم شیعه «رجعت» است. در این باره روایات زیادی از اهل بیت علیهم السلام رسیده که نشانگر والایی جایگاه رجعت است تا جایی که اگر کسی رجعت را انکار کند از دایره تشیع خارج می‌شود. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «لیس منا من لم یومن بکرتنا»؛ «از ما نیست کسی که ایمان به بازگشت ما ندارد.»^۱

رجعت در لغت و اصطلاح

رجعت در لغت، از باب «رجع، یرجع، رجوعاً» است. در اصطلاح یکبار بازگشتن پس از مرگ در عصر ظهور حضرت مهدی علیه السلام است.^۱

۱. من لا یحضر الفقیه، ج ۳، ص ۲۵۸، ح ۴۵۸۲.

مستدرک الوسائل الشیعه، ج ۱۴، ص ۴۵۱.

۱. مجمع البحرین، طریحی، ج ۴، ص ۳۳۴.

رجعت، اعتقاد به بازگشت دو گروه از مردگان، (مؤمنان محض و کافران محض) پس از ظهور حضرت مهدی علیه السلام است تا مؤمنان از برپایی حکومت جهانی عدل شاد گردند و کافران، از ذلت و حقارت ستمگران متألم گردند. در واقع دو گروه رجعت می‌کنند: گروه اول، صالحان برای دیدن حکومت صالحان و گروه دوم، ستم کاران برای چشیدن خواری دنیا قبل از خواری آخرت.^۱

امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «إِنَّ الرِّجْعَةَ لَيْسَتْ بِعَامَّةٍ وَ هِيَ خَاصَّةٌ وَ لَا يَرْجِعُ إِلَّا مَنْ مَحَضَ الْإِيمَانَ مَحْضاً أَوْ مَحَضَ الشَّرْكَ مَحْضاً»؛ «رجعت امری همگانی نیست؛ بلکه امری اختصاصی است و تنها کسانی رجعت می‌کنند که به ایمان خالص یا شرک خالص رسیده باشند.»^۲

امام صادق علیه السلام در اهمیت رجعت فرمودند:

۱. مختصر البصائر الدرجات، ص ۱۸؛ بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۶۴.

۲. سید هاشم، بحرانی. تفسیر البرهان، ج ۲، ص ۴۰۸.

«ایام الله ثلاثة: يوم يقوم القائم و يوم الكربة و يوم القيامة»؛ «روزهای الهی سه تاست: روز قیام قائم علیه السلام، روز رجعت و روز قیامت.»^۱

رجعت در قرآن

در قرآن آیاتی چند برای اثبات رجعت ذکر شده است. شیخ حر عاملی رحمته الله در کتاب الايقاظ من الهجعة ۶۴ آیه، و محمدرضا طبسی در کتاب الشیعه و الرجعة ۷۶ آیه، و علامه مجلسی در بحارالانوار بیش از ۱۳۰ آیه ذکر کرده‌اند برخی از مفسران هم در ذیل بعضی از آیات بر مسئله حتمی بودن رجعت صحه گذاشتند.^۲ به عنوان نمونه به یک آیه در اینجا اشاره می‌شود: ﴿و یوم نحشر من کل امة فوجاً ممن یكذب باياتنا فهم یوزعون﴾^۱؛ «روزی را که ما از هر امتی، گروهی

۱. شیخ صدوق، الخصال، ص ۱۸۰.

۲. ربک، بازگشت به دنیا در پایان تاریخ، خدامراد سلیمان؛ رجعت در عصر ظهور، محمد عظیم محسنی دایکندی.

۱. نمل (۲۷)، ۸۳.

را از کسانی که آیات ما را تکذیب می کردند محشور می کنیم، و آنها را نگه می داریم تا به یکدیگر ملحق شوند.»

در این آیه سخن از روزی است که در آن گروهی از مردم برانگیخته می شوند. بنابراین اشاره به روزی، غیر از روز قیامت دارد؛ زیرا که در قیامت همه انسان‌ها از اولین و آخرینشان محشور می شوند. در تفسیر مجمع البیان بر اساس روایاتی، این آیه تفسیر می نماید به اینکه، گروهی از شیعیان حضرت مهدی علیه السلام و نیز عده‌ای از دشمنان آن حضرت در دوران ظهور به دنیا باز می گردند.^۱

رجعت در ادعیه و زیارات

الف. امام هادی علیه السلام در زیارت جامعه کبیره می فرماید: «معترف بکم، مؤمن بایابکم، مصدق برجعتکم، منتظر لامرکم»؛ «ای امامان و حجت‌های خدا من! به [امامت شما] اعتراف می کنم و بازگشت شما را باور دارم و رجعت شما را

۱. طبرسی، مجمع البیان، ذیل آیه ۸۳ نمل.

تصدیق می‌کنم و امر شما را انتظار می‌کشم.»^۱
 ب. در دعای عهد آمده است: «اللهم ان حال
 بینی و بینة الموت ... فأخرجني من قبري مؤتزراً كفني
 ...»؛ «خداوند! اگر مانع شد میان من و ایشان،
 آن مرگی که قرار داده‌ای ... پس مرا از قبرم
 بیرون بیاور در حالی که کفنم را به خود
 پیچیده‌ام ...» طبق روایتی امام صادق علیه السلام در
 مورد خواندن دعای عهد می‌فرماید: «اگر کسی
 چهل بامداد دعای عهد را بخواند، از یاوران قائم
 خواهد بود و اگر پیش از ظهور آن حضرت
 بمیرد، خداوند او را از قبرش بیرون آورد و از
 یاران قائم قرار می‌دهد.»^۲

ج. زیارت امام حسین علیه السلام در روز عرفه و نیز
 در زیارت اربعین آمده است: «انی بکم مؤمن و
 بایابکم موقن»؛ «همانا من به شما و به برگشتن
 شما معتقد می‌باشم» و «انی من المؤمنین»

۱. شیخ عباس قمی، مفاتیح الجنان، زیارت جامعه کبیره

بحار الانوار، ج ۱۰۲، ص ۱۳۱

۲. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۹۵.

«پرچعتکم»؛ «همانا من از مؤمنان به رجعت شما هستم.»^۱

د. دعای روز «دحوالارض» آمده است:
 «وابعثنا فی کزته حتی نکون فی زمانه من اعوانه»؛
 «ما را در برگشتش برانگیز، تا در زمان او از یارانش باشیم.»

ویژگی رجعت کنندگان

۱. ایمان خالص

رجعت شامل همه مردم نمی‌شود؛ بلکه تنها کسانی به دنیا بر می‌گردند که مؤمن خالص باشند؛ یعنی، کسانی که به خدا و فرمان او ایمان آورده باشد. پس باید در این دنیا نگره داری و ارتقای ایمان بکوشد پس در برابر مکر و حيله شیطان مقاومت کند.

۲. معرفت خالص

اگر ایمان بدون شناخت و معرفت باشد، توفیقی در آن نیست. باید معرفت واقعی حاصل شود تا ولایت‌پذیری و اطاعت، زیبا و شیرین

۱. ابن قولویه، کامل الزیارات، ص ۲۱۸.

گردد. اگر معرفت خالص باشد، جزو یاران و رجعت کنندگان خواهد بود.

۳. تسلیم در برابر با اهل بیت علیهم السلام

در روایتی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به سلمان فارسی فرمود: «و کل من هومنا»؛ «و هر کس از ما باشد در آن زمان حضور می یابد؛ یعنی، کسانی که بتوانند سنخیت با امامان را در خود ایجاد کنند و مانند سلمان تسلیم محض باشند. همان گونه که می دانیم سلمان به جهت تسلیم و ولایت پذیری جزء اهل بیت علیهم السلام قرار گرفت (سلمان منا اهل البیت).^۱

۴. آماده جهاد و مبارزه

امام صادق علیه السلام به ابوبصیر فرمود: «ای ابوبصیر! اگر قائم، قیام کند، خداوند گروهی را زنده می گرداند که غلاف های شمشیرشان برگردن آنهاست.^۱

۱. عیون اخبار الرضا، ج ۲، ص ۶۴.

۱. بحار الانوار، ج ۵۳، ص ۴۲.

زنان رجعت کننده^۱

در روایات، از رجعت کنندگان، تحت عنوان کلی، مؤمن محض و کافر محض یاد شده است و به مرد و زن اختصاص ندارد. اما روایاتی نیز وجود دارد که به رجعت برخی از زنان اشاره دارد و حتی نام عده‌ای از آنها ذکر شده است. مفضل بن عمر می‌گوید: از امام صادق علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: «همراه قائم سیزده زن وجود دارد. عرض کردم: از آنها در چه کاری بهره می‌گیرد؟ فرمود: «آنان مجروحان را مداوا کرده و از آنها پرستاری می‌کنند»؛ همان‌گونه که زنان همراه رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم چنین می‌کردند. عرض کردم: نام آنان را برای من بگو! حضرت فرمود: «قنوا دختر رشید، ام یمن، حبابه و البیه، سمیه مادر عمار، زبیده، ام خاله احمسیه،

۱. ر.ک: نشانه‌هایی از دولت موعود، نجم الدین طبسی، ص ۸۵؛ رجعت در عصر ظهور، محمد عظیم محسنی دایکندی، ص ۱۹۹؛ فصلنامه مشرق موعود، سال اول، شماره ۲، تابستان ۸۶؛ مقاله شرح حال ویژگی‌های بانوان رجعت کننده در حکومت امام زمان علیه السلام، جواد جعفری.

ام سعید حنفیه و صبّانه ماشطه وام خالد جهنیه»^۱.
 در کتاب *منتخب البصائر* از دو زن به نام وتیره
 و احبشیه نیز نام برده شده است که از اصحاب و
 یاوران حضرت قائم می‌باشند.^۲ برخی از روایات
 نیز تنها به همراه بودن زنان با حضرت اکتفا کرده
 و تعدادشان را ذکر نکرده‌اند. در کتاب *ریاحین
 الشریعه* نام نسبیه دختر کعب ذکر شده است.^۳

در نتیجه با توجه به آثار رجعت در زندگی
 که باعث امید، حرکت و تقویت روحیه
 ایستادگی و مقاومت می‌شود و مؤمنان ظلم دیده
 را تسکین می‌دهد، جایگاهی مهم دارد. از طرفی
 با توجه به نقش زنان در دوران غیبت و ظهور و
 بعد از ظهور، اعتقاد و ایمان به رجعت برای این
 قشر اهمیت وافری دارد و زنان تشویق می‌شوند
 در امور معرفتی و دین‌داری تلاش کنند.

۱. طبری، *دلائل الامامة*، ص ۲۵۹؛ *اثبات الهداة*، ج ۳،

ص ۷۵.

۲. *بیان الائمه*، ج ۳، ص ۳۳۸.

۳. *ریاحین الشریعه*، ج ۵، ص ۴۱.

منابع و مأخذ

١. قرآن كريم
٢. آل سيد حيدر، سيد مصطفى، بشارة الاسلام، كاظمين، مؤسسه بلاغ، بيروت.
٣. ابن ابى الحديد، شرح نهج البلاغه، مكتبة آيت الله العظمى المرعشى النجفى، قم.
٤. ابن طاووس رحمته الله، سيد على، كشف المحججه، بى تا.
٥. ابن عبدالبر، الاستيعاب، دارالجيل، بيروت
١٤١٢ق/١٩٩٢م.
٦. احمد بن واضح، تاريخ يعقوبى، دارالقرآن، بيروت.
٧. امام خمينى رحمته الله، صحيفه نور، مؤسسه تنظيم و نشر آثار امام خمينى رحمته الله.
٨. امين، محسن، اعيان الشيعه، دارالتعارف ١٤٠٣هـ، بيروت

۹. بابویه قمی، ابو جعفر بن محمد بن علی بن الحسین،
خصال، انتشارات جامعه مدرسین، قم.
۱۰. بحرانی، سید هاشم، تفسیر البرهان، ت ۱۱۰۷،
اسماعیلیان، قم.
۱۱. بن شعبه حرّانی، ابو محمد حسن بن علی بن
الحسین، تحف العقول عن آل الرسول، انتشارات
اسلامی جامعه مدرسین، قم.
۱۲. جعفر بن محمد بن قولویه، کامل الزیارات،
۳۶۷ق، چاپخانه مرتضویه، نجف اشرف.
۱۳. جوادی آملی، عبدالله، زن در آینه جلال و جمال،
ج ۱، مرکز نشر اسراء، قم ۱۳۵۷.
۱۴. حر عاملی، محمد بن الحسن، وسائل الشیعه الی تحصیل
مسائل الشریعه، دار احیاء التراث العربی، بیروت.
۱۵. حر عاملی، محمد بن الحسن، اثبابة الهداة، چاپخانه
علمیه قم، ۱۲۰۴ق.
۱۶. حلبی شافعی، علی بن برهان الدین، السیره حلبی، بیروت.
۱۷. حلبی، عزالدین حسن بن سلیمان، مختصر البصائر
الدرجات، قرن ۹ هجری، چاپخانه حیدریه، نجف
الشرف، قرآن.

۱۸. رجال مامقانی.
۱۹. رسولى محلاتى، سيد هاشم، زندگانی حضرت امير المومنين عليه السلام، انتشارات علميه اسلاميه، تهران.
۲۰. رسولى محلاتى، سيد هاشم، زندگانی حضرت محمد خاتم النبیین صلی الله علیه و آله و سلم، انتشارات علميه اسلاميه، تهران.
۲۱. رضى الدين، على بن موسى بن طاووس، الملاحم و الفتن فى ظهور الغائب المنتظر عليه السلام، ت ۶۶۴هـ، مؤسسة الاعلمى، بيروت.
۲۲. سليميان، خدا مراد، بازگشت به دنيا در پايان تاريخ، بوستان كتاب، قم ۱۳۸۴.
۲۳. سيد بن طاووس، اقبال الاعمال الحسنه، ت ۶۴۰، بوستان كتاب قم.
۲۴. السيوطى، جلال الدين عبدالرحمن، الدر المنثور فى التفسير بالمأثور، دارالكفر، بيروت، ۱۴۱۴ق/۱۹۹۳م.
۲۵. شيخ صدوق، ابوجعفر محمد على بن بابويه، كمال الدين و تمام النعمه، انتشارات اسلامى جامعه مدرسین - قم.

۲۶. شیخ صدوق، امالی.
۲۷. شیخ مفید، محمد بن محمد بن محمد بن النعمان، الارشاد، بصیرتی، قم.
۲۸. شیرازی، آیت الله مکارم، تفسیر نمونه.
۲۹. شیرویه دیلمی، ابو شجاع شیرویه بن شهردار، فردوس الاخبار، دارالکتب العلمیه، بیروت.
۳۰. صافی گلپایگانی، لطف الله، منتخب الاثر، کتابخانه صدر، تهران.
۳۱. صحیفه سجادیه.
۳۲. الصدوق، ابی جعفر محمد بن علی، من لا یحضر الفقیه، ۴ جلد، انتشارات جامعه مدرسین ۱۴۱۳ق.
۳۳. صدوق، محمد بن بابویه، عیون الاخبار الرضا، انتشارات اعلمی، تهران.
۳۴. طبرسی، ابوعلی فضل بن حسن، اعلام الوری باعلام الهدی، ت ۵۴۸ هجری، دارالکتب الاسلامیه، تهران.
۳۵. طبرسی، احمد بن علی، الاحتجاج، مؤسسه اعلمی، بیروت.

۳۶. طبرسی، الامام السعيد ابوعلی الفضل بن حسن،
مجمع البيان فی تفسیر القرآن، دارا احیاء التراث
العربی، بیروت.
۳۷. طبرسی، میرزا حسین نوری، مستدرک الوسائل
الشیعه، ت ۱۳۲۰ هجری. مؤسسه آل البيت علیهم السلام
لا حیاء التراث، قم.
۳۸. طبری، ابو جعفر محمد بن جریر، تاریخ طبری،
دارالمعارف، قاهره.
۳۹. طبری، ابو جعفر بن جریر بن رستم، دلائل الامامة،
کتابفروشی رضی، قم.
۴۰. طبری، احمد، ذخائر العقبی، انتشارات جهان، تهران.
۴۱. طبسی، نجم الدین، نشانه هایی از دولت موعود -
- بوستان کتاب قم.
۴۲. طوسی، ابو جعفر محمد بن الحسن، الغیبة،
کتابفروشی نینوی، تهران.
۴۳. طوسی، خواجه نصیر الدین، کشف المراد.
۴۴. علامه طباطبائی، تفسیر المیزان.
۴۵. عیاشی سمرقندی، محمد بن مسعود، تفسیر
العیاشی، کتابفروشی اسلامیة، تهران.

۴۶. فتاحی زاده، فتحیه، زن در تاریخ و اندیشه اسلامی، مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما. بوستان کتاب ۱۳۸۷ ش.
۴۷. فخرالدین الطریحی، فضل بن حسن، مجمع البحرين، انتشارات ناصر خسرو.
۴۸. فصل نامه مشرق موعود.
۴۹. قرائتی، محسن، تفسیر نور، ناشر مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، چاپ دوم، ۱۳۸۵.
۵۰. قشیری نیشابوری، ابوالحسن مسلم بن حجاج، صحیح مسلم، ۲۶۸ هجری، دار احیاء التراث العربی، بیروت.
۵۱. قمی، شیخ عباس، سفینه البحار، دارالمرتضی، بیروت.
۵۲. قمی، شیخ عباس، مفاتیح الجنان.
۵۳. قمی، شیخ عباس، منتهی الآمال.
۵۴. کحاله، عمر رضا، اعلام النساء، المطبعة الهاشمیه، دمشق.
۵۵. کشی، ابوعمر و محمد بن عمر بن عبدالعزیز، رجال کشی، اختیار معرفة الرجال.
۵۶. کلینی، اصول کافی، انتشارات علمیه اسلامی، تهران.

۵۷. کورانی، شیخ علی و طبسی، نجم الدین، معجم

الحادیث الامام المهدی، نشر معارف اسلامی، قم.

۵۸. کلینی، روضة الكافي، انتشارات علمیه، تهران.

۵۹. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، مؤسسه الوفاء،

بیروت.

۶۰. محسنی دایکندی، محمد عظیم، رجعت در عصر

ظهور، بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام

۱۳۸۹.

۶۱. محلاتی، ذبیح الله، ریاحین الشریعة، دارالکتب

الاسلامیه، تهران.

۶۲. معین السلام، مریم، رسالت‌های زن منتظر - علی

غلامی - ۲، ۱۳۸۸ ش.

۶۳. مقدسی سلمی شافعی، یوسف بن یحیی، عقد الدرر

فی اخبار المنتظر، عالم الفکر، قاهره.

۶۴. مقرّم، سید عبدالرزاق، مقتل الحسين، مكتبة

بصیرتی، قم.

۶۵. موسوی اصفهانی، سید محمد تقی، مکیال

المکارم، ترجمه: سید مهدی حائری قزوینی،

انتشارات مهر قائم، چ اول، پائیز ۱۳۸۰.

۶۶. نجفی، محمد مهدی، بیان الائمه، قم، ۱۴۰۸ق.

۶۷. نعمانی، محمد بن ابراهیم، الغیبة، کتابفروشی

صدوق، تهران.

۶۸. واقدی، محمد بن عمر، المغازی، مؤسسه الاعلمی

للمطبوعات، بیروت.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوالات کتاب «قرآن، امام مهدی علیه السلام و زنان»

۱. خداوند در کدام سوره از قرآن کریم چهار نمونه از زنان را یاد می‌کند؟

الف. سوره مریم ب. سوره نساء

ج. سوره تحریم

۲. اولین زنی که با پای پیاده از مکه به مدینه هجرت کرد چه کسی بود؟

الف. فاطمه بنت اسد ب. خدیجه

ج. آمنه

۳. از خصوصیات بسیار خوب ماریه‌ی قبطیه همسر رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم چه بوده است؟

الف. خوشرویی ب. کم سخن گفتن

ج. رازداری

۴. اولین شهیده‌ی اسلام کدام بانوی مکرمه بوده است؟

الف. فاطمه علیها السلام ب. سمیه

ج. اسماء بنت عمیس

۵. کدام بانوی مکرمه شصت حدیث از پیامبر

اسلام صلی الله علیه و آله نقل کرده است؟

الف. ام ایمن ب. خدیجه

ج. اسماء

۶. کدام بانوی مکرمه را پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله وی را

«مادر» می خواند؟

الف. فاطمة الزهراء علیها السلام ب. ام ایمن

ج. اسماء

۷. کدام بانوی مکرمه ی اسلام را «امام مهدی علیه السلام» او

را الگوی خود معرفی کرده است؟

الف. فاطمة الزهراء علیها السلام ب. خدیجه

ج. زینب کبری

۸. کدام بانوی مکرمه بیست سال از زندگی خود را با

آیات قرآن کریم مکالمه و گفت و گو می کرد؟

الف. ام البنین ب. فضه

ج. ام وهب

۹. کدام امام معصوم علیه السلام را بخاطر خصلت های نیکوی

مادرش او را «ابن مکرمه» گفتند؟

الف. امام صادق علیه السلام ب. امام رضا علیه السلام

ج. امام هادی علیه السلام

۱۰. کدام بانوی مکرمه ضمن عمر طولانی چندین بار توسط امام معصوم علیه السلام شفا گرفت و آثار بیماری او رفع گردید؟

الف. سبیکه
ب. ام فروه

ج. حبابه

۱۱. کدام بانوی مکرمه به «خیرة الاماء» معرفی شده است؟

الف. حکیمه
ب. سبیکه

ج. نرجس

۱۲. کدام بانوی مکرمه در معرفت و شناساندن امام زمان علیه السلام تلاش داشته و نام وی در کتب رجال و تراجم آمده است؟

الف. نرجس
ب. حکیمه

ج. سبیکه

۱۳. مدفن مادر بزرگوار امام زمان علیه السلام در کدام شهر می باشد؟

الف. نجف اشرف
ب. مدینة النبی

ج. سامراء

۱۴. حضرت علی علیه السلام خطاب به چه کسی فرمودند:

«ایدهای را از غیر ما خاندان عصمت نپذیر تا از ما باشی»

الف. کمیل
ب. مالک اشتر

ج. عمار

۱۵. طبق روایت امام باقر علیه السلام از کارهای امام زمان علیه السلام

بعد از ظهور کدام گزینه دست است؟

الف. کامل کردن عقول

ب. به کمال رساندن اخلاق مردم

ج. هر دو مورد

۱۶. این سخن از کیست؟ «شریف‌ترین شغل در عالم،

بزرگ کردن بچه و تحویل یک انسان به جامعه است.»

الف. امام خمینی رحمته الله علیه ب. مقام معظم رهبری

ج. شهید مطهری

۱۷. در کدام سوره از قرآن کریم به عفاف و حجاب

زنان در جامعه اشاره دارد؟

الف. سوره نساء ب. سوره نور

ج. سوره مریم

۱۸. جمله «یا الله یا رحمن یا رحیم یا مقلب القلوب

ثبت قلبی عل دینک» مربوط به کدام دعا می‌باشد؟

الف. دعای هنگام سال تحویل

ب. دعای غریق

ج. دعای ندبه

۱۹. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در خطبه‌ی روز غدیر به متظران

چه توصیه‌ای داشته‌اند؟

الف. صبر در زمان غیبت و سفارش به صبر

ب. سفارش به دعای فرج

ج. سفارش به قرائت قرآن

۲۰. امام هادی علیه السلام در زیارت جامعه کبیره اشاره به چه

مسئله‌ای دارد؟ «معرّف بکم، مؤمن بایاتکم، مصدق

برجعتکم، منتظر الامرکه»

الف. مسئله طول عمر امام زمان علیه السلام

ب. مسئله رجعت

ج. مسئله انتظار در زمان غیبت

پاسخنامه کتاب «قرآن، امام مهدی علیه السلام و زنان»

نام و نام خانوادگی: نام پدر:

ت.ت: صادره:

ش.ش: کد ملی:

نشانی و شماره تماس:

.....

.....

ردیف	الف	ب	ج
۱			
۲			
۳			
۴			
۵			
۶			
۷			
۸			
۹			
۱۰			
۱۱			
۱۲			
۱۳			
۱۴			
۱۵			
۱۶			
۱۷			
۱۸			
۱۹			
۲۰			

امتیاز: